

**АДУКАЦЫЙНЫ СТАНДАРТ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

**ВЫШЭЙШАЯ АДУКАЦЫЯ
ПЕРШАЯ СТУПЕНЬ**

Спецыяльнасць 1 – 21 05 01 Беларуская філалогія (па напрамках)

Кваліфікацыя Філолаг. Выкладчык беларускай мовы і літаратуры.
Літаратурна-рэдакцыйны супрацоўнік
Філолаг. Выкладчык беларускай мовы і літаратуры.
Спецыяліст па камп'ютэрнай філалогіі

**ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ
ПЕРВАЯ СТУПЕНЬ**

Специальность 1 – 21 05 01 Белорусская филология (по направлениям)

Квалификация Филолог. Преподаватель белорусского языка и
литературы. Литературно-редакционный сотрудник.
Филолог. Преподаватель белорусского языка и
литературы. Специалист по компьютерной филологии

**HIGHER EDUCATION
FIRST DEGREE**

Speciality 1 – 21 05 01 Belarusian philology (in directions)
Qualification Philologist. Teacher of the Belarusian language and literature.
Literary-editorial specialist.
Philologist. Teacher of the Belarusian language and
literature. Computer philology specialist

Ключавыя словы: вышэйшая адукацыя, першая ступень, беларуская філалогія, літаратурна-рэдакцыйная дзейнасць, камп'ютэрнае забеспячэнне, філолаг, выкладчык беларускай мовы і літаратуры, літаратурна-рэдакцыйны супрацоўнік, спецыяліст па камп'ютэрнай філалогіі, беларуская мова, беларуская літаратура, спецыяльнасць, спецыялізацыя, кампетэнцыя, тыпавы вучэбны план, адукацыйная праграма, практыка, кваліфікацыйная характарыстыка, выніковыя дзяржаўная атэстацыя, заліковая адзінка.

МКС 03.180

Прадмова

1. РАСПРАЦАВАНЫ Беларускім дзяржаўным універсітэтам

ВЫКАНАЎЦЫ:

Прыгодзіч М.Р., прафесар, доктар філалагічных навук (кіраўнік);

Шамякіна Т.І., прафесар, доктар філалагічных навук;

Бадзевіч З.І., дацэнт, кандыдат філалагічных навук;

Кзакава Т.П., дацэнт, кандыдат філалагічных навук;

Хмяльніцкі М.М., дацэнт, кандыдат філалагічных навук.

2. УНЕСЕНЫ Упраўленнем вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

ЗАЦВЕРДЖАНЫ І ЎВЕДЗЕНЫ ПАСТАНОВАЙ Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад “_____” _____ 2009 г. № _____

3. УВЕДЗЕНЫ ЗАМЕСТ ОСРБ 1-21 05 01-2008

Гэты адукацыйны стандарт нельга тыражыраваць і распаўсюджваць без дазволу Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдадзены на беларускай мове

З М Е С Т

1	Галіна прымянення	1
2	Нарматыўныя спасылкі	1
3	Асноўныя тэрміны і азначэнні	2
4	Агульныя палажэнні	3
4.1	Агульная характарыстыка спецыяльнасці	3
4.2	Патрабаванні да папярэдняга ўзроўню	3
4.3	Агульныя мэты падрыхтоўкі спецыяліста	3
4.4	Формы навучання па спецыяльнасці	3
4.5	Тэрміны падрыхтоўкі спецыяліста	4
5	Кваліфікацыйная характарыстыка спецыяліста	4
5.1	Сфера прафесійнай дзейнасці	4
5.2	Аб'екты прафесійнай дзейнасці	4
5.3	Віды прафесійнай дзейнасці	4
5.4	Задачы прафесійнай дзейнасці	4
5.5	Склад кампетэнцый	5
6	Патрабаванні да ўзроўню падрыхтоўкі выпускніка	5
6.1	Агульныя патрабаванні да ўзроўню падрыхтоўкі	5
6.2	Патрабаванні да акадэмічных кампетэнцый	5
6.3	Патрабаванні да сацыяльна-асобасных кампетэнцый	5
6.4	Патрабаванні да прафесійных кампетэнцый	5
7	Патрабаванні да адукацыйнай праграмы і яе рэалізацыі	7
7.1	Склад адукацыйнай праграмы	7
7.2	Патрабаванні да распрацоўкі адукацыйнай праграмы	7
7.3	Патрабаванні да тэрмінаў рэалізацыі адукацыйнай праграмы	8
7.4	Тыпавы вучэбны план	8
7.5	Патрабаванні да абавязковага мінімуму зместу вучэбных праграм і кампетэнцый па дысцыплінах	11
7.6	Патрабаванні да зместу і арганізацыі практык	35
8	Патрабаванні да забеспячэння якасці адукацыйнага працэсу	37
8.1	Патрабаванні да кадравага забеспячэння	37
8.2	Патрабаванні да вучэбна-метадычнага забеспячэння	37
8.3	Патрабаванні да матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння	37
8.4	Патрабаванні да арганізацыі і запеспячэння самастойнай працы студэнтаў	37
8.5	Патрабаванні да арганізацыі ідэалагічнай і выхаваўчай працы	38
8.6	Агульныя патрабаванні да кантролю якасці адукацыі і сродкаў дыягностыкі	38
9	Патрабаванні да выніковай дзяржаўнай атэстацыі выпускніка	39
9.1	Агульныя патрабаванні	39
9.2	Патрабаванні да дзяржаўнага экзамена	39
9.3	Патрабаванні да дыпломнай работы	39
	Бібліяграфія	40

**АДУКАЦЫЙНЫ СТАНДАРТ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

	Вышэйшая адукацыя. Першая ступень
Спецыяльнасць	1 – 21 05 01 Беларуская філалогія (па напрамках)
Кваліфікацыя	Філолаг. Выкладчык беларускай мовы і літаратуры. Літаратурна-рэдакцыйны супрацоўнік Філолаг. Выкладчык беларускай мовы і літаратуры. Спецыяліст па камп'ютэрнай філалогіі
	Высшее образование. Первая ступень
Специальность	1 – 21 05 01 Белорусская филология (по направлениям)
Квалификация	Филолог. Преподаватель белорусского языка и литературы. Литературно-редакционный сотрудник. Филолог. Преподаватель белорусского языка и литературы. Специалист по компьютерной филологии
	Higher education. First degree
Speciality	1 – 21 05 01 Belarusian philology (in directions)
Qualification	Philologist. Teacher of the Belarusian language and literature. Literary-editorial specialist. Philologist. Teacher of the Belarusian language and literature. Computer philology specialist

Дата ўвядзення 2009-09-01

1 Галіна прымянення

Дадзены адукацыйны стандарт устанаўлівае мэты і задачы прафесійнай дзейнасці спецыяліста, вызначае патрабаванні да ўзроўню падрыхтоўкі выпускніка ВНУ, патрабаванні да зместу адукацыйнай праграмы і яе рэалізацыі, патрабаванні да забеспячэння адукацыйнага працэсу і выніковай дзяржаўнай атэстацыі выпускніка.

Стандарт выкарыстоўваецца пры распрацоўцы нарматыўна-метадычных дакументаў і вучэбна-праграмнай дакументацыі, якая рэгулюе адукацыйны працэс у вышэйшай школе, а таксама пры ацэнцы вышэйшай адукацыі.

Стандарт абавязковы для прымянення ва ўсіх установах, што забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі (вышэйшых навучальных установах) якія знаходзяцца на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, незалежна ад іх прыналежнасці і формаў уласнасці.

2 Нарматыўныя спасылкі

У дадзеным стандарце выкарыстаны спасылкі на наступныя нарматыўныя дакументы:

СТБ 22.0.1-96 Система стандартов в сфере образования. Основные положения

СТБ ИСО 9000-2006 Система менеджмента качества. Основные положения и словарь.

ОКРБ 011-2001 Специальности и квалификации.

ОСРБ 1-21 05 01-2008 Вышэйшая адукацыя. Першая ступень Спецыяльнасць 1 – 21 05 01 Беларуская філалогія.

3 Асноўныя тэрміны і азначэнні.

У дадзеным стандарце выкарыстоўваюцца тэрміны з адпаведнымі азначэннямі.

Адукацыйная праграма — сістэма мэтаў, задач і зместу адукацыі, што вызначаецца адукацыйнымі стандартамі і распрацаванымі на іх аснове вучэбнымі планами і вучэбнымі праграмамі.

Беларуская філалогія — навука аб беларускай мове і літаратуры.

Вучэбная праграма дысцыпліны — вучэбна-метадычны дакумент ВНУ, што распрацоўваецца на аснове тыпавай вучэбнай праграмы і вызначае мэты і змест тэарэтычнай і практычнай падрыхтоўкі спецыяліста па вучэбнай дысцыпліне, што ўваходзіць у вучэбны план спецыяльнасці, якія раскрываюць асноўныя метадычныя падыходы да выкладання дысцыпліны.

Вучэбны план спецыяльнасці — вучэбна-метадычны дакумент ВНУ, распрацаваны на аснове адукацыйнага стандарту па спецыяльнасці, які ўтрымлівае графік вучэбнага працэсу, формы, віды і тэрміны правядзення вучэбных заняткаў, выніковага і паэтапнага кантролю, пералік і аб'ём цыклаў дысцыплін з улікам рэгіянальных і галіновых асаблівасцяў вышэйшай навучальнай установы.

Выкладчык беларускай мовы і літаратуры — прафесіянальная кваліфікацыя спецыяліста з вышэйшай універсітэцкай адукацыяй ў галіне беларускай мовы і літаратуры.

Дыдактычная адзінка — аўтаномная частка зместу вучэбнай дысцыпліны, адлюстраваная ў назвах тэм, раздзелаў або модуляў.

Забеспячэнне якасці — скардынаваная дзейнасць па кіраўніцтву і кіраванню арганізацыяй, накіраваная на стварэнне ўпэўненасці, што патрабаванні да якасці будуць выкананы (СТБ ІСО 9000).

Заліковая адзінка — мера колькасці вучэбнай нагрузкі студэнта па авалоданні вучэбным прадметам, з уключэннем аўдыторных гадзін і пазааўдыторнай самастойнай работы, у тым ліку падрыхтоўку і здачу экзамену.

Кампетэнтнасць — выражаная здольнасць прымяняць свае веды і ўменні (СТБ ІСО 9000).

Кампетэнцыя — веды, уменні і вопыт, неабходныя для вырашэння тэарэтычных і практычных задач.

Камп'ютэрнае забеспячэнне — від прафесійнай дзейнасці, які патрабуе пэўных ведаў, уменняў і кампетэнцый у галіне камп'ютэрнага забеспячэння.

Кваліфікацыйная характарыстыка спецыяліста — абагуленая норма якасці падрыхтоўкі па пэўнай спецыяльнасці (спецыялізацыі) з адпаведнай кваліфікацыяй, якая ўключае сферы, аб'екты, віды і задачы прафесійнай дзейнасці, а таксама састаў кампетэнцый, неабходных для выканання функцыянальных абавязкаў ва ўмовах сацыяльна рэгуліруемага рынку.

Літаратурна-рэдакцыйная дзейнасць — від прафесійнай дзейнасці, які патрабуе пэўных ведаў, уменняў і кампетэнцый у літаратурна-рэдакцыйнай галіне.

Літаратурна-рэдакцыйны супрацоўнік — прафесіянальная кваліфікацыя спецыяліста з вышэйшай універсітэцкай адукацыяй у галіне літаратурна-рэдакцыйнай дзейнасці.

Падрыхтоўка — працэс навучання і выхавання, накіраваны на авалодванне будучымі спецыялістамі кампетэнцыямі, што дазваляюць вырашаць сацыяльныя, прафесійныя і асабасныя праблемы.

Спецыяліст па камп'ютэрнай філалогіі — прафесіянальная кваліфікацыя спецыяліста з вышэйшай універсітэцкай адукацыяй у галіне камп'ютэрнага забеспячэння філалагічнай дзейнасці.

Спецыяльнасць — від прафесійнай дзейнасці, які патрабуе пэўных ведаў, уменняў і кампетэнцый, што набываюцца ў выніку навучання і практычнага вопыту (ОКРБ 011).

Тыпавая вучэбная праграма дысцыпліны — вучэбна-метадычны дакумент, які вызначае мэты, задачы і змест тэарэтычнай і практычнай падрыхтоўкі выпускніка ВНУ па вучэбнай дысцыпліне, што распрацоўваецца на аснове адукацыйнага стандарту па спецыяльнасці і зацвярджаецца ва ўстаноўленым парадку Міністэрствам адукацыі.

Тыпавы вучэбны план — састаўная частка адукацыйнай праграмы, што рэгламентуе структуру і змест падрыхтоўкі спецыяліста, віды вучэбных заняткаў і формы кантролю ведаў, якая ўлічвае дзяржаўныя, сацыяльныя і асабістыя патрэбы навучаемых, вызначае ступень самастойнасці ВНУ.

Філалогія — навука аб мовах і літаратурах.

Філолаг — спецыяліст з вышэйшай адукацыяй, які засвоіў комплекс навуковых дысцыплін што вывучаюць сутнасць і гісторыю духоўнай культуры чалавецтва праз моўны і стылістычны аналіз пісьмовых і вусных тэкстаў.

4 Агульныя палажэнні

4.1. Агульная характарыстыка спецыяльнасці

4.1.1. Падрыхтоўка выпускніка па спецыяльнасці 1 – 21 05 01-01 Беларуская філалогія (па напрамках) забяспечвае атрыманне прафесійнай кваліфікацыі “Філолаг. Выкладчык беларускай мовы і літаратуры. Літаратурна-рэдакцыйны супрацоўнік”, “Філолаг. Выкладчык беларускай мовы і літаратуры. Спецыяліст па камп’ютэрнай філалогіі”.

4.1.2. Спецыяльнасць у адпаведнасці з ОКРБ 011 адносіцца да гуманітарнага профілю падрыхтоўкі спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй і мае абазначэнне 1 – 21 05 01.

4.2. Патрабаванні да папярэдняга ўзроўню падрыхтоўкі.

4.2.1. Папярэдні ўзровень адукацыі павінен быць не ніжэй агульнай сярэдняй адукацыі, пацверджаны дакументам дзяржаўнага ўзору.

4.2.2. Узровень падрыхтоўкі абітурыента па дысцыплінах вызначаецца ў адпаведнасці з зацверджанымі Правіламі прыёму ў вышэйшыя навучальныя установы Рэспублікі Беларусь, па дысцыплінах:

- беларуская мова;
- гісторыя Беларусі;
- беларуская літаратура.

4.3. Агульныя мэты падрыхтоўкі спецыяліста

Агульныя мэты падрыхтоўкі спецыяліста:

— фарміраванне і развіццё сацыяльна-прафесійнай кампетэнтнасці, якая дазваляе спалучаць акадэмічныя, прафесійныя, сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі для вырашэння задач у галіне прафесійнай і сацыяльнай дзейнасці;

— выхаванне духоўна, інтэлектуальна і фізічна развітай асобы, фарміраванне яе творчага патэнцыялу, магчымасці актыўнага, свабоднага і канструктыўнага ўдзелу спецыяліста ў развіцці грамадства і суверэннай нацыянальнай дзяржавы.

4.4. Формы навучання па спецыяльнасці

Навучанне па спецыяльнасці прадугледжвае наступныя формы:

- вочная (дзённая);
- завочная.

4.5. Тэрміны падрыхтоўкі спецыяліста

Нарматыўны тэрмін падрыхтоўкі спецыяліста пры дзённай форме навучання складае 5 гадоў і ацэньваецца не менш чым 300 заліковымі адзінкамі.

Нарматыўны тэрмін падрыхтоўкі спецыяліста на завочнай форме навучання павялічваецца адпаведна на 1 год.

5 Кваліфікацыйная характарыстыка спецыяліста

5.1. Сфера прафесійнай дзейнасці

Сфера прафесійнай дзейнасці спецыяліста:

- філалагічная адукацыя;
- культура;
- філалагічная навука.

5.2. Аб'екты прафесійнай дзейнасці

Аб'ектамі прафесійнай дзейнасці спецыяліста з'яўляюцца мовазнаўства і літаратуразнаўства, гісторыя і тэорыя моў і літаратур, метадыка выкладання моў і літаратур; агульнаадукацыйныя сярэднія школы, сярэднія спецыяльныя і вышэйшыя навучальныя ўстановы, ліцэі, гімназіі, рэдакцыйна-выдавецкія арганізацыі і ўстановы.

5.3. Віды прафесійнай дзейнасці

Выпускнік ВНУ павінен быць кампетэнтным у наступных відах дзейнасці:

- навукова-даследчая;
- педагагічная;
- камп'ютэрна-філалагічная;
- арганізацыйна-кіраўнічая;
- культурна-асветніцкая;
- інавацыйная.

5.4. Задачы прафесійнай дзейнасці

Выпускнік ВНУ павінен быць кампетэнтным пры вырашэнні наступных прафесійных задач:

- ажыццяўленне педагагічнай і навукова-метадычнай работы ў галіне філалогіі;
- правядзенне тэарэтычных і прыкладных навуковых даследаванняў;
- валоданне навыкамі кіравання працоўнымі калектывамі і выкарыстанне гэтых навыкаў практыцы;
- кіраванне вучэбна-пазнаваўчай, навукова-даследчай і іншымі відамі дзейнасці навучэнцаў;
- рэгуляванне адносін і ўзаемадзеянняў у педагагічным працэсе;
- выкарыстанне найбольш аптымальных формаў, метадаў і сродкаў навучання і выхавання;
- арганізацыя вучэбных і пазавучэбных заняткаў;
- арганізацыя самастойнай работы студэнтаў;
- развіццё навыкаў працы навучэнцаў з вучэбнай, навуковай, інфармацыйна-даследчай літаратурай і іншымі крыніцамі інфармацыі;
- правядзенне псіхалага-педагагічных даследаванняў.

5.5. Склад кампетэнцый

Падрыхтоўка спецыяліста павінна забяспечваць фарміраванне наступных груп кампетэнцый:

акадэмічныя кампетэнцыі, што ўключаюць веды і ўменні па вывучаных дысцыплінах, здольнасці і ўменні вучыцца;

сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі, што ўключаюць культурна-каштоўнасныя арыентацыі, веданне ідэалагічных, маральных, нацыянальна арыентаваных каштоўнасцей грамадства і дзяржавы, уменне іх свядома выкарыстоўваць і памнажаць;

прафесійныя кампетэнцыі, заснаваныя на ведах і ўменні фармуліраваць праблемы, вырашаць пастаўленыя задачы, распрацоўваць планы і забяспечваць іх выкананне ў выбраных сферах прафесійнай дзейнасці.

6 Патрабаванні да ўзроўню падрыхтоўкі выпускніка

6.1. Агульныя патрабаванні да ўзроўню падрыхтоўкі.

6.1.1. Выпускнік павінен быць падрыхтаваны да выкладчыцкай і навуковай дзейнасці ў адпаведнасці з атрыманай спецыяльнасцю, напрамкам (і спецыялізацыяй), мець высокі ўзровень ведаў у галіне сацыяльна-гуманітарных, агульнапрафесійных і спецыяльных дысцыплін для паспяховага ажыццяўлення прафесійнай дзейнасці.

6.1.2. Выпускнік павінен самаўдасканалвацца, аналізаваць гістарычныя і сучасныя праблемы сацыяльна-эканамічнага і духоўнага жыцця грамадства, ведаць ідэалогію беларускай дзяржавы, маральныя і прававыя нормы грамадства.

6.1.3. Выпускнік павінен валодаць дзяржаўнымі мовамі (беларускай і рускай), адной альбо некалькімі замежнымі мовамі, ведаць асновы сусветнай і айчынай культуры.

6.2. Патрабаванні да акадэмічных кампетэнцый.

Выпускнік павінен валодаць наступнымі акадэмічнымі кампетэнцыямі:

- валодаць і выкарыстоўваць навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і практычных праблем;
- валодаць даследчыцкімі навыкамі;
- умець працаваць самастойна;
- валодаць міждысцыплінарнымі падыходамі пры вырашэнні праблем;
- выкарыстоўваць сучасную камп'ютарную тэхніку ў вучэбным працэсе;
- валодаць лінгвістычнымі здольнасцямі (вусная і пісьмовая камунікацыя);
- павышаць сваю кваліфікацыю;
- рэдагаваць і рэцэнзаваць тэксты, рыхтаваць рукапісы да друку.

6.3. Патрабаванні да сацыяльна-асобасных кампетэнцый.

Выпускнік павінен мець наступныя сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі:

- валодаць якасцямі грамадзянскасці і патрыятызму;
- улічваць у прафесійнай дзейнасці этычныя і прававыя нормы, якія рэгулююць сацыяльныя адносіны;
- валодаць здольнасцямі да міжасобасных камунікацый;
- валодаць навыкамі аналізу вучэбна-выхаваўчай сітуацыі;
- правільна ўспрымаць крытыку і самакрытыку;
- мець уяўленне пра здаровы лад жыцця;
- разумець асаблівасці сацыялізацыі асобы, асэнсоўваць узаемасувязь свабоды, правоў і адказнасці чалавека.

6.4. Патрабаванні да прафесійных кампетэнцый.

Выпускнік павінен валодаць прафесійнымі кампетэнцыямі па відам дзейнасці, быць здатны:

у навукова-даследчай дзейнасці:

- планаваць, арганізоўваць і весці навукова-даследчую дзейнасць;
- фарміраваць і вырашаць задачы, якія ўзнікаюць у час навукова-даследчай дзейнасці;
- выбіраць неабходныя метады даследавання, мадыфікаваць існуючыя і распрацоўваць новыя метады, зыходзячы з задач канкрэтнага даследавання;
- выкарыстоўваць у сваёй дзейнасці камп'ютарныя метады збору, апрацоўкі і захоўвання інфармацыі;
- дыалектычна мысліць, аргументаваць свой пункт гледжання, аналізаваць факты, прагназаваць развіццё падзей;
- прадстаўляць вынікі навуковай работы ў выглядзе справаздач, артыкулаў, аформленых у адпаведнасці з патрабаваннямі;
- карыстацца навуковай і даведчанай літаратурай на розных мовах.

у педагагічнай дзейнасці:

- планаваць, арганізоўваць і весці педагагічную (вучэбную, метадычную, выхаваўчую) дзейнасць;
- выкарыстоўваць розныя прыёмы навучання мове і літаратуры;
- прымяняць на практыцы веды ў галіне адукацыі, сутнасці, зместу і структуры адукацыйнага працэсу;
- прымяняць навыкі педагагічнай адукацыі;
- прафесійна аперыраваць сістэмай ведаў аб гісторыі і сучасных тэндэнцыях развіцця псіхалага-педагагічных канцэпцый і метадых выкладання беларускай мовы і латаратуры.

у літаратурна-рэдакцыйнай дзейнасці:

- працаваць у выдавецтвах рознага профілю, перыядычных выданнях, сродках масавай інфармацыі (радыё, тэлебачанне і інш.);
- прымяняць метадыху рэферыравання і рэдактавання тэксту;
- выкарыстоўваць ў рабоце сучасныя мовазнаўчыя і літаратуразнаўчыя стратэгіі і падыходы;
- выкарыстоўваць у сваёй дзейнасці навыкі рэдактарскай і карэктарскай праўкі;
- рэдагаваць аўтарскі твор з улікам сучасных інфармацыйных і камп'ютэрных тэхналогій.

у камп'ютэрна-філалагічнай дзейнасці:

- працаваць з сучаснымі лінгвістычнымі інфармацыйнымі рэсурсамі і экспертнымі камп'ютэрнымі сістэмамі;
- прымяняць навыкі працы па камп'ютэрнаму забеспячэнню філалагічнай дзейнасці;
- выкарыстоўваць у прафесійнай дзейнасці ўменні і навыкі па аўтаматычнай апрацоўцы тэкстаў;
- працаваць з прыкладнымі сістэмамі апрацоўкі інфармацыі;
- прымяняць сучасныя камп'ютэрныя тэхналогіі пры рабоце з рознымі корпусамі тэкстаў.

у арганізацыйна-кіраўнічай дзейнасці:

- умець працаваць з юрыдычнай літаратурай і працоўным заканадаўствам;
- арганізоўваць працу малых калектываў, планаваць фонды аплаты працы;
- кантраляваць і падтрымліваць працоўную і вытворчую дысцыпліну;
- складаць дакументацыю (графікі работ, інструкцыі, планы, службовыя запіскі і інш.), а таксама справаздачную дакументацыю па ўстаноўленых формах;
- узаемадзейнічаць са спецыялістамі сумежных спецыяльнасцей;
- распрацоўваць, прадстаўляць і ўзгадняць неабходныя матэрыялы;
- весці перамовы, распрацоўваць кантракты з іншымі зацікаўленымі ўдзельнікамі;

- карыстацца сусветнымі інфармацыйнымі рэсурсамі;
- выкарыстоўваць сучасныя сродкі тэлекамунікацый.

у культурна-асветніцкай дзейнасці:

— ведаць палітыку дзяржавы ў галіне культуры і асветы і свядома прымяняць яе на практыцы;

— прапагандаваць і памнажаць набыткі культурнай спадчыны беларускага народа ў галіне мовы, літаратуры, музыкі, выяўленчага мастацтва, архітэктуры і інш.

— далучаць студэнтаў да краязнаўчай працы па месцы жыхарства, пры падрыхтоўцы курсавых і дыпломных работ, правядзенні вучэбных і спецыялізаваных практык і інш.

у інавацыйнай дзейнасці:

— ажыццяўляць пошук, сістэматызацыю і аналіз інфармацыі па перспектывах развіцця галіны, інавацыйных тэхналогіях, праектах і рашэннях;

— вызначаць мэты інавацый і спосабы іх дасягнення;

— працаваць з навуковай, тэхнічнай і патэнтнай літаратурай;

— даваць ацэнку канкурэнтаздольнасці і эканамічнай эфектыўнасці распрацоўваемых тэхналогій;

— прымяняць метады аналізу і арганізацыі ўкаранення інавацый;

— складаць дагаворы аб сумеснай дзейнасці па ўкараненні новых тэхналогій;

— прымяняць метады аналізу і арганізацыі ўкаранення інавацый;

— складаць дагаворы аб сумеснай дзейнасці па ўкараненні новых тэхналогій;

— рыхтаваць праекты ліцэнзійных дагавораў аб перадачы правоў на выкарыстанне аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці.

7 Патрабаванні да адукацыйнай праграмы і яе рэалізацыі

7.1. Склад адукацыйнай праграмы

7.1.1. Адукацыйная праграма павінна ўключаць: вучэбны план, праграмы вучэбных дысцыплін, праграмы вучэбных і вытворчых практык, парадак выканання дыпломнай работы (праекта), праграмы дзяржаўнага экзамена, якія павінны адпавядаць патрабаванням дадзенага стандарта.

7.1.2. Адукацыйная праграма падрыхтоўкі выпускніка павінна прадугледжваць вывучэнне студэнтам наступных цыклаў:

— сацыяльна-гуманітарных дысцыплін;

— прыродазнаўчых дысцыплін;

— агульнапрафесійных і спецыяльных дысцыплін;

— дысцыплін спецыялізацыі.

7.2. Патрабаванні да распрацоўкі адукацыйнай праграмы

7.2.1. Максімальны аб'ём вучэбнай нагрузкі студэнта не павінен перавышаць 54 акадэмічныя гадзіны ў тыдзень, з уключэннем ўсіх відаў аўдыторнай і пазааўдыторнай работы.

7.2.2. Аб'ём абавязковых аўдыторных заняткаў студэнтаў, што вызначаны вну з улікам спецыяльнасці, спецыфікі арганізацыі вучэбнага працэсу, абсталявання вучэбна-лабараторнай базы, інфармацыйнага, вучэбна-метадычнага забеспячэння, павінен быць устаноўлены ў межах 24-36 гадзін.

7.2.3. У гадзіны, адведзеныя на самастойную работу па вучэбнай дысцыпліне,ключаецца час, што прадугледжаны на падрыхтоўку да экзаменаў.

7.2.4. Пры распрацоўцы вучэбнага плана ВНУ мае права змяніць колькасць гадзін, што адводзяцца на засваенне вучэбнага матэрыялу: для цыклаў дысцыплін — у межах 5 %, для дысцыплін, што ўваходзяць у цыкл — у межах 10 % без перавышэння максімальнага тыднёвага аб'ёму нагрузкі студэнта і пры захаванні патрабаванняў да зместу, указаных у дадзеным стандарце.

ОСРБ 1-21 05 01-2009

7.3. Патрабаванні да тэрмінаў рэалізацыі адукацыйнай праграмы

7.3.1. Тэрмін рэалізацыі адукацыйнай праграмы пры дзённай форме навучання складае 256 тыдняў. Працягласць навучання па відах вучэбнай дзейнасці — у адпаведнасці з табліцай 1.

Табліца 1

Віды дзейнасці, устаноўленыя вучэбным планам	Тэрмін навучання 5 гадоў	
	тыдняў	гадзін
Тэарэтычнае навучанне. Практычныя заняткі	152	8208
Экзаменацыйныя сесіі	34	1836
Практыка	20	1080
Дыпломная работа	6	324
Выніковая дзяржаўная атэстацыя	4	216
Канікулы (з уключэннем 4 тыдняў паслядыпломнага адпачынку)	40	
Усяго:	256	11664

7.3.2. Пры завочнай форме навучання студэнту павінна быць забяспечана магчымасць заняткаў з выкладчыкам у аб'ёме не менш 160 гадзін у год.

7.4. Тыпавы вучэбны план

7.4.1. Тыпавы вучэбны план распрацоўваецца ў адпаведнасці са структурай, прыведзенай у табліцы 2.

Табліца 2

№ п/п	Назва дысцыпліны	Аб'ём работы (гадзін)			Заліковы адзінкі
		Усяго	з іх		
			Аўдыторных заняткаў	Самастойная работа	
I	Цыкл сацыяльна-гуманітарных дысцыплін	1462	672/472	318	38
1	Абавязковы кампанент	1310	570/472	268	32
1.1	Гісторыя Беларусі	102	72	30	4
1.2	Філасофія	102	76	26	4
1.3	Асновы ідэалогіі беларускай дзяржавы	36	24	12	1
1.4	Эканамічная тэорыя	102	76	26	4
1.5	Сацыялогія	54	36	18	2
1.6	Паліталогія	102	68	34	4
1.7	Замежная мова	272	150	122	9
1.8	Фізічная культура	540	68/472	-	4
2	Дысцыпліны па выбары студэнтаў (3) (культуралогія, этыка, эстэтыка, логіка, рэлігіязнаўства, асновы права, правы дзіцяці, правы чалавека)	152	102	50	6
II	Цыкл прыродазнаўчанавуковых дысцыплін	514	340	174	20
1	Абавязковы кампанент	360	238	122	14
2.1	Асновы экалогіі і энергазберажэння	52	34	18	2

№ п/п	Назва дысцыпліны	Аб'ём работы (гадзін)			Заліков ыя адзінкі
		Усяго	з іх		
			Аўдытор- ных заняткаў	Самастой ная работа	
2.2	Абарона насельніцтва і аб'ектаў ад надзвычайных сітуацый. Радыяцыйная бяспека	102	68	34	4
2.3	Асновы інфармацыйных тэхналогій	154	102	52	6
2.4	Асновы сучаснага прыродазнаўства	52	34	18	2
2	Кампанент ВНУ	102	68	34	4
3	Дысцыпліны па выбары студэнтаў	52	34	18	2
III	Цыкл агульнапрафесійных і спецыяльных дысцыплін	5256	3224	2032	189
1	Абавязковы кампанент	5156	3156	2000	185
	<i>Дысцыпліны спецыяльнасці</i>	<i>4860</i>	<i>2952</i>	<i>1908</i>	<i>169</i>
3.1	Псіхалогія	102	68	34	4
3.2	Педагогіка	102	68	34	4
3.3	Рыторыка	102	68	34	4
3.4	Сучасная беларуская мова	776	426	350	25
3.5	Стылістыка і культура беларускага маўлення	82	52	30	3
3.6	Гісторыя беларускай мовы	298	188	110	11
3.7	Беларуская дыялекталогія	82	52	30	3
3.8	Фалькларыстыка	82	52	30	3
3.9	Методыка выкладання беларускай мовы	136	86	50	5
3.10	Уводзіны ў літаратуразнаўства	82	52	30	3
3.11	Гісторыя беларускай літаратуры	358	204	154	12
3.12	Гісторыя беларускай літаратуры ХХ-пачатку ХХІ ст.	358	204	154	12
3.13	Сучасная руская мова	280	170	110	10
3.14	Методыка выкладання беларускай літаратуры	102	68	34	4
3.15	Уводзіны ў славянскую філалогію	52	34	18	2
3.16	Уводзіны ў мовазнаўства	82	52	30	3
3.17	Стараславянская мова	102	68	34	4
3.18	Лацінская (ці грэчаская) мова	136	86	50	5
3.19	Славянская міфалогія	52	34	18	2
3.20	Гісторыя рускай літаратуры	472	272	200	16
3.21	Гісторыя замежнай літаратуры	396	238	158	14
3.22	Беларуская палеаграфія	52	34	18	2
3.23	Сучасная літаратура Беларусі	52	34	18	2
3.24	Гісторыя і тэорыя сусветнай культуры	52	34	18	2
3.25	Агульнае мовазнаўства	102	68	34	4
3.26	Тэорыя літаратуры	102	68	34	4
3.27	Літаратура бліжняга замежжа	82	52	30	3
3.28	Гісторыя беларускага літаратуразнаўства і крытыкі	52	34	18	2

ОСРБ 1-21 05 01-2009

№ п/п	Назва дысцыпліны	Аб'ём работы (гадзін)			Заліков ыя адзінкі
		Усяго	з іх		
			Аўдытор- ных заняткаў	Самастой ная работа	
3.29	Гісторыя беларускага мовазнаўства	52	34	18	2
3.30	Асновы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю	52	34	18	2
3.31	Ахова працы	28	18	10	1
<i>Дысцыпліны напрамку спецыяльнасці “Літаратурна-рэдакцыйная дзейнасць”</i>		<i>296</i>	<i>204</i>	<i>92</i>	<i>12</i>
3.32	Псіхалогія літаратурнай творчасці	52	34	18	2
3.33	Асновы літаратурна-мастацкай дзейнасці	48	34	14	2
3.34	Стылістычнае рэдагаванне і карэктура	48	34	14	2
3.35	Літаратурнае рэдагаванне	48	34	14	2
3.36	Лінгвістыка тэксту	48	34	14	2
3.37	Тэксталогія	52	34	18	2
<i>Дысцыпліны напрамку спецыяльнасці “Камп'ютэрнае забеспячэнне”</i>		<i>296</i>	<i>204</i>	<i>92</i>	<i>12</i>
3.33	Уводзіны ў камп'ютэрную філалогію	52	34	18	2
3.34	Інжынерыя ведаў	48	34	14	2
3.35	Метады аўтаматычнай апрацоўкі тэкстаў	102	68	34	4
3.36	Корпусная лінгвістыка	48	34	14	2
3.37	Фармалізацыя мовы ў экспертных сістэмах	46	34	12	2
2	Кампанент ВНУ	50	34	16	2
3	Дысцыпліны па выбары студэнтаў	50	34	16	2
IV	Дысцыпліны спецыялізацыі	680	476	204	24
V	Экзаменацыйныя сесіі	1836		1836	41
VI	Факультатыўныя дысцыпліны	296	160	136	-
Усяго:		10044	5344	4700	312
VII	Практыкі, 20 тыдняў	1080		1080	30
1.1	Фальклорная (вучэбная), 2 тыдні	108		108	3
1.2.	Дыялекталагічная (вучэбная), 2 тыдні	108		108	3
1.3	Азнаямленча-адаптацыйная (вучэбная), 2 тыдні	108		108	3
1.4	Літаратурна-рэдакцыйная (вытворчая), (для напрамку спецыяльнасці “Літаратурна-рэдакцыйная дзейнасць”), 2 тыдні	108		108	3
1.4	Камп'ютэрнае забеспячэнне філалагічнай дзейнасці (вытворчая), (для напрамку спецыяльнасці “Камп'ютэрнае забеспячэнне”), 2 тыдні	108		108	3

№ п/п	Назва дысцыпліны	Аб'ём работы (гадзін)			Заліков ыя адзінкі
		Усяго	з іх		
			Аўдытор- ных заняткаў	Самастой ная работа	
1.5	Педагагічная (пераддыпломная), 12 тыдняў	648		648	18
VIII	Дыпломная работа, 6 тыдняў	324		324	9
IX	Выніковыя дзяржаўная атэстацыя, 4 тыдні	216		216	6
	УСЯГО:	11664	5344	6320	357

7.4.2. У адпаведнасці з тыповым вучэбным планам, устаноўленым стандартам, ВНУ распрацоўвае вучэбны план спецыяльнасці, які ўзгадняецца з ВМА, Упраўленнем вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі Міністэрства адукацыі і зацвярджаецца рэктарам ВНУ.

7.5. Патрабаванні да абавязковага мінімуму зместу вучэбных праграм і кампетэнцый па дысцыплінах

7.5.1 Змест вучэбнай праграмы дысцыпліны па кожнаму цыклу прадстаўляецца ва ўзбуйненых дыдактычных адзінках (або вучэбных модулях), а патрабаванні да кампетэнцый па дысцыпліне — у ведах і ўменнях.

7.5.2 Цыкл сацыяльна-гуманітарных дысцыплін устанаўліваецца ў адпаведнасці з адукацыйным стандартам РД РБ 02100.5.227-2006 “Вышэйшая адукацыя. Першая ступень. Цыкл сацыяльна-гуманітарных дысцыплін”.

7.5.3 Цыкл прыродазнаўча-навуковых дысцыплін.

Абарона насельніцтва і аб'ектаў ад надзвычайных сітуацый. Радыяцыйная бяспека.

Характарыстыка крыніц узнікнення надзвычайных сітуацый. Прагназаванне сітуацый пры тэхнагенных катастрофах. Індывідуальныя і калектыўныя сродкі абароны ад хімічнага паражэння. Класіфікацыя пажараў паводле крыніц узнікнення. Сродкі і спосабы пажаратушэння. Супрацьпажарная прафілактыка. Абарона насельніцтва ў час ваенных дзеянняў ад звычайных боепрыпасаў і зброі масавага паражэння. Арганізацыя правядзення мерапрыемстваў па ліквідацыі вынікаў аварыі. Метады выяўлення і вымярэння параметраў крыніц іанізуючых выпраменьванняў. Абарона ад радыяактыўных выпраменьванняў. Практычныя рэкамендацыі для насельніцтва, якое пражывае на забруджаных радыёнуклідамі тэрыторыях.

Выпускнік павінен:

ведаць:

— асноўныя характарыстыкі фактараў паражэння, што ўзнікаюць пры надзвычайных сітуацыях;

— асноўныя спосабы і сродкі правядзення дэгазацыі і дэактывацыі;

— асноўныя спосабы і сродкі пажаратушэння;

— заканадаўчую базу, што забяспечвае арганізацыю і выкананне спецыяльных мерапрыемстваў па абароне насельніцтва ў надзвычайных сітуацыях;

умець:

— карыстацца індывідуальнымі і калектыўнымі сродкамі абароны ад радыяцыйнага і хімічнага паражэння;

— прагназаваць зоны хімічнага заражэння.

ОСРБ 1-21 05 01-2009

Асновы экалогіі і энергазберажэння

Асноўныя паняцці экалогіі. Біясфера. Колазварот рэчываў у біясферы. Тэхнагенныя фактары развіцця біясферы. Прыродны асяродак і экалагічныя фактары. Асяродкі жыцця. Водны. Наземна-паветраны. Глебавы. Біялагічны (жывыя арганізмы як асяродак жыцця). Паняцце “Экасістэма” і “Біяцэноз”. Лімітуючыя фактары. Экалагічныя веды як аснова прыродавыкарыстання і аховы прыроды. Планетарныя экалагічныя праблемы. Рэгіянальныя экалагічныя праблемы Беларусі і асноўныя напрамкі іх вырашэння. Асновы энергаспажывання, энергазберажэння і экалагічная бяспека. Прынцыпы і задачы ўсеагульнай экалагічнай адукацыі. Міжнародныя праграмы і арганізацыі. Прававыя асновы аховы акаляючага асяродку ў сусветнай практыцы і Рэспубліцы Беларусь.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- асноўныя экалагічныя законы і практычнае значэнне іх прымянення;
- найноўшыя адкрыцці ў галіне экалогіі і іх значэнне для развіцця грамадства;
- атрымаць уяўленне аб небяспечных і надзвычайных сітуацыях асяродку існавання прыроднага, тэхнагеннага і сацыяльнага паходжання;
- асноўныя прынцыпы энергазберажэння і іх выкарыстанне на прыкладзе Беларусі;
- асновы прыродаахоўнага заканадаўства на прыкладзе Беларусі і шляхі яго рэалізацыі;
- паняцці ўсеагульнай экалагічнай адукацыі і экалагічнай грамадскай уласнасці ў прымяненні да прыродных, эканамічных і сацыяльных умоваў Беларусі;

умець:

- выкарыстоўваць веды, атрыманыя ў выніку вывучэння прадмета ў практычнай, вучэбнай, выхаваўчай і прыродаахоўнай дзейнасці;
- ацаніць прыродныя і тэхнагенныя з’явы з пункту гледжання іх уздзеяння на акаляючае асяроддзе і развіццё грамадства ў канкрэтных сітуацыях;
- даць практычную ацэнку значэння для справы прыродавыкарыстання і аховы прыроды розным гаспадарчым і эканамічным дзеянням гаспадарчых суб’ектаў, асобных юрыдычных і фізічных асоб.

Асновы інфарматыкі і інфармацыйных тэхналогій

Гісторыя стварэння і развіцця ПЭВМ. Функцыі аперацыйнай сістэмы. Паняцце інтэрфейса, файлавай сістэмы, драйвера. Элементы графічнага інтэрфейса Windows. Рэдагаванне і фармаціраванне дакументаў. Аб’екты імпарта. Укараненне і звязванне аб’ектаў. Будова, тэрміналогія, адрасацыя Internet. Электронная пошта, форумы, чат. Пошук інфармацыі ў інтэрнэце.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- будову камп’ютарнай тэхнікі, прызначэнне розных прыстасаванняў;
- прынцыпы захоўвання, апрацоўкі, перадачы і абароны інфармацыі, а таксама стратэгіі прымянення праграмных прадуктаў;

умець:

- выкарыстоўваць інфармацыйныя рэсурсы для збору інфармацыі, яе апісання і сістэматызацыі, для пошука, выкарыстання, аналізу і прадстаўлення ўласнай інфармацыі;
- сістэматызаваць і афармляць вопыт, навыкі і веды, адапціравацца ў зменлівым інфармацыйным патоку, выбіраць інфармацыйныя рэсурсы.

Асновы сучаснага прыродазнаўства

Іерархія матэрыяльных сістэм, мікрасвет і мегасвет. Узаемадзеянне і іх праяўленні ў розных сістэмах мікрасвету, макрасвету і мегасвету. Аналіз іерархіі структурнай арганізацыі рэчыва на аснове сучаснай фізічнай тэорыі і выкарыстання фізіка-хімічных метадаў даследавання. Праблемы паходжання і развіцця Сусвету. Працэсы ўзнікнення і

эвалюцыі жывых сістэм. Дынамічная арганізацыя свету. Асноўныя метады дынамічнага, статыстычнага і тэрмадынамічнага апісання матэрыяльных сістэм. Гуманістычная накіраванасць прыродазнаўства.

Выпускнік павінен:

ведаць:

— прынцыпы прыродазнаўчанавуковага пазнання, дыферэнцыяцыі і ўзаемаабумоўленасці прыродазнаўчых навук;

— асновы сучасных прыродазнаўчанавуковых уяўленняў аб узнікненні і трансфармацыі Сусвету, будове і эвалюцыі біясферы;

— найноўшыя адкрыцці ў галіне прыродазнаўства і перспектывы іх выкарыстання ў матэрыяльнай і сацыякультурнай практыцы;

умець:

— супастаўляць рэальным з'явам і працэсам прыродазнаўчанавуковыя мадэлі, выкарыстоўваць умоўныя абазначэнні і сувымернасці адзінак фізічных і хімічных велічынь;

— аналізаваць і ацэньваць канкрэтныя навукова-тэхнічныя праблемы з пазіцыі агульных прынцыпаў сучаснага прыродазнаўства.

7.5.4 Цыкл агульнапрафесійных і спецыяльных дысцыплін.

Псіхалогія

Уводзіны ў псіхалогію. Псіхалогія як навука. Галіны псіхалогіі. Метадалогія і метады псіхалогіі. Псіхалогія дзейнасці і камунікацый. Дзейнасць. Свядомасць. Воля. Камунікацыя як спецыфічная дзейнасць. Камунікацыя і міжасобавыя адносіны. Асоба. Праблема асобы ў псіхалогіі. Я-канцэпцыя асобы. Тэмперамент. Характар. Здольнасці. Псіхічныя станы. Адаптацыя і функцыянальныя станы. Эмацыянальныя станы. Пазнаваўчыя працэсы. Адчуванне і ўспрыманне. Уяўленне. Мысленне. Мова і маўленне. Памяць і ўважлівасць (увага).

Выпускнік павінен:

ведаць:

— фундаментальныя, агульнапрызнаныя псіхалагічныя тэорыі, канцэпцыі па праблемах асобы, яе ўласцівасцей, псіхічнай дзейнасці, станаў;

— сутнасць, заканамернасці, прынцыпы псіхічнага жыцця чалавека;

— метады арганізацыі і правядзення псіхалагічных даследаванняў.

умець:

— валодаць навыкамі самааналізу, псіхалагічнага разумення паводзін іншых людзей;

— валодаць прыёмамі самакіравання і самарэгуляцыі, якія дазваляюць максімальна рэалізаваць свой патэнцыял як асобы;

— валодаць уменнямі адэкватнай псіхалагічнай перцэпцыі, ацэнкі і рэфлексіі падзей навакольнага свету.

Педагогіка

Агульныя асновы педагогікі. Педагогіка ў сістэме навук пра чалавека. Галоўныя этапы станаўлення і развіцця выхаваўчай практыкі і педагагічнай думкі. Метадалогія і метады педагагічных даследаванняў. Мэтапалажэнне ў педагогіцы. Фактары, рухавікі і заканамернасці развіцця асобы. Адукацыя як сацыякультурны феномен. Сучасны стан адукацыі. Навучанне ў цэласным педагагічным працэсе. Дыдактыка як тэорыя навучання. Працэс навучання як цэласная сістэма. Віды, тэхналогіі навучання. Змест адукацыі. Прынцыпы, метады і сродкі навучання. Формы арганізацыі навучання. Актыўныя формы і метады навучання. Тэхналогіі навучання. Дыягностыка ў навучанні. Тэарэтычна-метадалагічныя асновы выхавання. Сутнасць і змест працэсу выхавання. Базавая культура асобы. Прынцыпы, метады, сродкі і формы выхавання. Тэхналогіі выхавання. Сацыяльная прастора выхаваўчага працэсу. Вучнёўскі калектыў і яго роля ў развіцці асобы. Асновы сямейнага выхавання. Класны кіраўнік як арганізатар эфектыўнага выхаваўчага асяроддзя.

ОСРБ 1-21 05 01-2009

Асновы педагагічнай дзейнасці і педагагічнага майстэрства. Педагагічная дзейнасць: сутнасць, структура, функцыі. Асновы педагагічнай камунікацыі. Канфлікты ў педагагічным працэсе; спосабы іх вырашэння.

Выпускнік павінен:

ведаць:

— месца педагагічнай навукі ў сістэме навук пра чалавека, яе функцыі, задачы, роля, асноўныя катэгорыі педагогікі, метады педагагічных даследаванняў і спосабы іх рэалізацыі (ажыццяўлення);

— фактары, рухавікі і заканамернасці, узроставыя і індывідуальныя асаблівасці развіцця асобы;

— тэндэнцыі развіцця адукацыйных сістэм і адукацыі, усведамленне іх ролі ў развіцці асобы і грамадства ў цэлым;

— прынцыпы, змест, метады і сродкі сямейнага выхавання;

— сутнасць і асаблівасці прафесійнай педагагічнай дзейнасці;

— асновы структуравання і ажыццяўлення працэса адукацыі як умовы развіцця творчага патэнцыялу асобы;

— сутнасць выхаваўчага працэсу, яго планаванне, арганізацыя і ажыццяўленне ў сучасных сацыякультурных умовах;

умець:

— ажыццяўляць даследчую працу ў галіне адукацыі;

— улічваць узроставыя і індывідуальныя асаблівасці асобы ў працэсе педагагічнага ўзаемадзеяння, камунікацыі;

— эфектыўна арганізоўваць сваю педагагічную дзейнасць (рабіць прагнозы, планаваць, ажыццяўляць, аналізаваць, карэктываваць), вырашаць задачы прафесійнага ўдасканалення ў сферы адукацыі;

— арганізоўваць навучальны працэс і эфектыўна ім кіраваць;

— ажыццяўляць выхаванне дзяцей і моладзі ў сучасных сацыякультурных умовах;

— ажыццяўляць развіццё і выхаванне дзяцей у сям'і;

— выкарыстоўваць педагагічныя веды ў вырашэнні прафесійных задач (кіраванне калектывам, папярэджванне і ліквідацыя канфліктаў, правядзенне вучэбных заняткаў з персаналам і г.д.).

Рыторыка

Прадмет і задачы рыторыкі. Гітарычныя умовы развіцця практыкі і тэорыі красамоўства ў розныя гістарычныя эпохі: перадумовы, жанры, прамоўцы. Агульная рыторыка: спецыфіка вуснага публічнага маўлення, віды вусных публічных выказванняў у залежнасці ад сферы выкарыстання, структура рытарычнай дзейнасці прамоўцы (вынаходніцтва, размяшчэнне, славеснае афармленне, завучванне, выкананне прамовы). Асноўныя жанравыя групы маналагічных прамоў і прынцыпы іх стварэння. Дыялог і прынцыпы карэктнага правядзення спрэчкі. Асаблівасці жанраў дзелавой рыторыкі: размова, перамовы, прэзентацыя, інфармацыйныя прамовы, эпідэйтычныя прамовы, пераканальныя і агітацыйныя прамовы. Палемічнае майстэрства ў дзелавой камунікацыі. Культура педагагічных зносін: задачы педагагічнай камунікацыі; станаўленне і гісторыя культуры педагагічных зносін; праблема класіфікацыі прамоў у педагагічных зносінах; лагічныя і псіхалагічныя асновы педагагічных зносін; крытэрыі аналізу і ацэньвання вучэбных выказванняў школьнікаў; канфліктныя сітуацыі ў педагагічных зносінах і спосабы іх вырашэння.

Выпускнік павінен:

ведаць:

— прамоўцаў старжытных часоў і сучаснасці, заканамернасці развіцця рытарычнай практыкі і тэорыі;

— тэорыю і тэхналогію стварэння вусных публічных прамоў, розных па функцыянальнай накіраванасці;

— асноўныя метады і прыёмы практычнай работы над рытарычным самаўдасканаленнем асобы.

ўмець:

- асэнсоўваць і ацэньваць рытарычны тэкст, ажыццяўляць яго комплексныя аналіз;
- самастойна і паспяхова рыхтаваць публічную прамову і дасягаць камунікатыўнага кантакта са слухачамі пры яго выкананні;
- выкарыстоўваць асноўныя метады і прыёмы работы над рытарычным самаўдасканаленнем асобы.

Сучасная беларуская мова

Беларуская мова як найважнейшы элемент нацыянальнай культуры, аснова нацыянальнай ідэнтыфікацыі. Беларуская мова як сродак камунікацыі. Тыпалагічная і генетычная характарыстыка нацыянальнай беларускай мовы і моўная карціна свету. Структура і функцыі беларускай мовы. Літаратурная мова: норма і узус. Мова як шматузроўневая сістэма, структурна-семантычны і функцыянальны падыходы да яе вывучэння. Фанетыка, фаналогія, арфаэпія: адзінкі фанетыкі, складовая структура слова, фаналагічная сістэма, нормы літаратурнага вымаўлення. Графіка і арфаграфія: арфаграфічнае афармленне пісьмовага маўлення. Лексікалогія і семантыка: тыпы значэнняў, стратыфікацыя слоўнікавага складу мовы. Фразеалогія. Лексікаграфія: тыпы слоўнікаў. Марфеміка: тыпалогія марфем. Словаўтварэнне: адносіны словаўтваральнай вытворнасці паміж словамі, комплексныя адзінкі словаўтваральнай сістэмы, спосабы словаўтварэння. Марфалогія: асноўныя адзінкі марфалогіі, тыпалогія часцін мовы, асаблівасці іх словазмянення і функцыянавання. Сінтаксіс: словазлучэнне, просты сказ і віды яго ускладнення, складаны сказ і іх тыпалогія. Складанае сінтаксічнае ўзлае. Камунікацыйны сінтаксіс. Пунктуацыйнае афармленне пісьмовага маўлення. Лінгвістыка тэксту. Сістэма беларускай мовы і камунікацыйная кампетэнцыя білінгва.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- тыпалагічную і генетычную характарыстыку нацыянальнай беларускай мовы;
- структуру сучаснай беларускай мовы і яе функцыі;
- функцыянальныя стылі сучаснай беларускай літаратурнай мовы;
- сістэму літаратурных нормаў беларускай мовы;
- асноўныя паняцці структуры мовы;
- умовы і формы маўленчай камунікацыі;

умець:

- валодаць вуснай і пісьмовай разнавіднасцямі беларускай літаратурнай мовы;
- карыстацца моўнымі паняццямі і тэрмінамі ў іх сістэмна-структурных сувязях;
- валодаць маўленчай дзейнасцю ў сістэме стылёва-функцыянальных разнавіднасцей беларускай літаратурнай мовы;
- выяўляць і аналізаваць неабходныя моўныя адзінкі і моўна-выяўленчыя сродкі ў мастацкіх тэкстах;
- карыстацца асноўнымі відамі лінгвістычнага аналізу;
- карыстацца навуковай, даведачнай і метадычнай літаратурай па беларускаму мовазнаўству.

Стылістыка і культура беларускага маўлення

Мова як сродак камунікацыі. Камунікацыйная скіраванасць стылістыкі і культуры маўлення. Генезіс стылістыкі і культуры маўлення. Асноўныя паняцці і катэгорыі культуры маўлення. Маўленчая норма, яе роля ў станаўленні і функцыянаванні беларускай літаратурнай мовы. Асноўныя разнавіднасці маўленчых зносін. Нарматыўныя, камунікацыйныя, этычныя аспекты вуснага і пісьмовага маўлення. Функцыянальныя стылі сучаснай беларускай мовы, іх узаемадзеянне, умовы функцыянавання, жанравыя разнавіднасці. Спецыфіка выкарыстання элементаў розных моўных узроўняў у

ОСРБ 1-21 05 01-2009

функцыянальных стылях. Стылістыка тэксту. Мастацкі пераклад. Стылістыка арыгінальнага перакладу мастацкіх тэкстаў з блізкароднасных моў. Стылістыка арыгінальнага і перакладнага тэкстаў.

Выпускнік павінен:

ведаць:

— функцыянальныя стылі сучаснай беларускай літаратурнай мовы, іх жанравыя разнавіднасці;

— стылістычныя патэнцыі моўных сродкаў, мэтазгоднасць іх выкарыстання ў канкрэтным тэксце;

— сістэму літаратурных нормаў беларускай мовы, іх рэалізацыю ў функцыянальных стылях;

— умовы і формы маўленчай камунікацыі;

умець:

— дыферэнцыраваць функцыянальныя стылі беларускай літаратурнай мовы;

— аналізаваць і ацэньваць моўныя сродкі, іх стылістычны патэнцыял і мэтазгоднасць выкарыстання ў тэкстах розных стыляў і жанраў;

— валодаць вуснай і пісьмовай разнавіднасцямі беларускай літаратурнай мовы;

— карыстацца стылістычна-арталагічнымі паняццямі, катэгорыямі і тэрмінамі ў іх сістэмна-структурных сувязях;

— валодаць метадыкай перакладу рознастылёвых тэкстаў на беларускую мову з блізкароднасных моў, найперш рускай;

— карыстацца навуковай, даведачнай і метадычнай літаратурай беларускага мовазнаўства.

Гісторыя беларускай мовы

Крыніцы вывучэння гісторыі беларускай мовы. Гістарычныя ўмовы ўтварэння і развіцця беларускай мовы. Беларуская мова ў часы Вялікага княства Літоўскага. Месца беларускай мовы сярод іншых славянскіх моў. Асаблівасці развіцця беларускай мовы ў розных гістарычных умовах. Асноўныя метады вывучэння гістарычнай граматыкі беларускай мовы. Гукавая сістэма ўсходнеславянскіх гаворак дапісьмовай пары. Фанетычныя змяненні пісьмовай пары. Аканне, дзеканне і цеканне. Гісторыя [Ў] нескладовага, пераход [Л] і [В] ў [Ў]. Беглыя галосныя, чаргаванні зычных і інш. Марфалогія старабеларускай мовы. Гісторыя часцін мовы. Тыпы скланення назоўнікаў. Іменныя і займенныя прыметнікі. Гісторыя дзеяслоўных форм. Трывальна-часавая сістэма дзеяслова. Гістарычны сінтаксіс беларускай мовы. Тыпы сказаў у помніках старажытнага пісьменства. Змены ў спосабах перадачы простага і няўласна-простага мовы, у асаблівасцях парадку слоў у сказах, іншыя працэсы ў гісторыі сінтаксічнага ладу беларускай мовы. Перыядызацыя гісторыі беларускай літаратурнай мовы. Старабеларуская літаратурная мова. Мастацкая літаратура як галоўная сфера фарміравання і развіцця сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Змены ў структуры беларускай літаратурнай мовы ў паслякастрычніцкі час. Складанне новых стыляў, рост слоўніка і фразеалогіі. Замацаванне нормаў словаўтварэння, кадыфікацыя граматычных нормаў і стварэнне адзінага дзяржаўнага правапісу. Перспектывы развіцця беларускай мовы ва ўмовах дзяржаўнага суверэнітэту Беларусі і прызнання за ёй функцыі дзяржаўнай мовы.

Выпускнік павінен:

ведаць:

— умовы фарміравання сучаснай беларускай літаратурнай мовы;

— ролю народных гаворак у станаўленні лексікі, марфалага-граматычнага ладу і сінтаксісу сучаснай беларускай літаратурнай мовы;

— структуру і функцыі беларускай мовы ў розных сферах яе жыццядзейнасці;

— асноўныя дакументы, што рэгламентуюць ужыванне беларускай мовы ў сацыяльна-грамадскім жыцці краіны;

умець:

- вызначаць шляхі і спосабы развіцця лексікі, фразеалогіі, марфалагічнага ладу і сінтаксісу беларускай мовы;
- выяўляць адметнасці стылістычнай арганізацыі беларускай мовы на працягу яе гістарычнага развіцця;
- арыентавацца ў варыянтных з’явах агульнанароднай беларускай мовы;
- усведамляць працэсы станаўлення моўнай нормы і ў пэўнай меры прагназаваць шляхі і напрамкі далейшага развіцця беларускай мовы.

Беларуская дыялекталогія

Літаратурная і дыялектная формы беларускай нацыянальнай мовы. Тэрытарыяльныя і сацыяльныя дыялекты, іх сучасны стан на Беларусі. Роля дыялектаў у фарміраванні сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Дыялектная фразеаграфія. Дыялекталагічны атлас беларускай мовы, лексічны атлас беларускіх народных гаворак.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- групоўку тэрытарыяльных дыялектаў;
- асноўныя паняцці (ізагласа, пучок ізаглас, лінгвістычны арэал);
- асаблівасці развіцця дыялектаў у розных гістарычных умовах;
- асноўныя слоўнікі дыялектнай лексікі, матэрыялы дыялекталагічнага і лексічнага атласаў беларускай мовы;

умець:

- вызначаць фанетычныя, марфалагічныя і сінтаксічныя асаблівасці народных гаворак;
- дыферэнцыраваць дыялектныя асаблівасці і літаратурныя нормы;
- вызначаць групоўку гаворак на карце Беларусі, складаць ізагласы распаўсюджвання тых ці іншых дыялектных з’яў.

Фалькларыстыка

Тэорыя фальклору. Фальклор як тып славеснага мастацтва. Гістарычнае развіццё і прынцыпы перыядызацыі фальклору. Спецыфіка фальклору. яго адрозненне ад літаратуры. фальклор як мастацкая сістэма. нацыянальная адметнасць беларускага фальклору. Міфасфера і фальклор беларусаў. Жанрава-відавая сістэма і прынцыпы класіфікацыі беларускага фальклору. Грамадская каштоўнасць. Фалькларыстыка як навука. Метады і прынцыпы вывучэння фальклору. Беларуская фалькларыстыка. Жанры і віды беларускага фальклору. Актуальна-магічная сфера: замовы. каляндарна-абрадавая паэзія, сямейна-абрадавы комплекс і яго паэзія. Малыя жанры: выслоўі, прыказкі, прымаўкі, загадкі. Склад фальклорнай прозы. Казкавая проза. Няказкавая проза. Смехавыя формы фальклорнай прозы. Пазаабрадавая лірыка. Баладныя песні. Духоўныя вершы і псалмы. Бытавыя сацыяльныя песні. Віды народна-драматычнага мастацтва. Драматургія фальклорна-этнаграфічных комплексаў. Беларуская батлейка. народныя драмы. Жанравы склад дзіцячага фальклору. Беларуская літаратура, мастацтва і фальклор. Паняцце «фалькларызм». Асаблівасці ўзаемадзеяння літаратуры і фальклору на розных гістарычных этапах.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- тэорыю фальклору;
- гісторыю збірання і вывучэння беларускага фальклору, яго нацыянальную адметнасць;
- склад жанрава-відавоя сістэмы беларускага фальклору;
- тэндэнцыі ўзаемадзеяння беларускай літаратуры, мастацтва і фальклору.

ОСРБ 1-21 05 01-2009

умець:

- выкарыстоўваць класічныя і найноўшыя метады і прынцыпы вывучэння фальклору, паняційна-тэрміналагічны апарат фалькларыстыкі;
- вылучаць жанраўтваральныя рысы фальклорных твораў;
- аналізаваць фальклорныя творы ў адзінстве мастацкай формы і зместу, структуру фальклорнага тэксту;
- характарызаваць прынцыпы выкарыстання фальклору ў літаратуры, вызначаць грані фалькларызму мастацкіх твораў.

Методыка выкладання беларускай мовы

Агульныя пытанні методыкі выкладання беларускай мовы (методыка выкладання беларускай мовы як навукa, беларуская мова як вучэбны прадмет, падручнік і вучэбныя дапаможнікі па беларускай мове, прынцыпы, метады і прыёмы навучання беларускай мове, урок як асноўная форма навучання). Методыка навучання раздзелам беларускай мовы (методыка навучання фанетыцыарфаэпіі, лексіцы і фразеалогіі, марфеміцы і словаўтварэнню, марфалогіі, сінтаксісу, арфаграфіі, пунктуацыі). Методыка развіцця маўлення (методыка навучання нормам стылістыкі і культуры маўлення, методыка ўзбагачэння слоўнікавага запасу і граматычнага ладу маўлення вучняў, методыка развіцця звязнага маўлення). Паглыбленае вывучэнне беларускай мовы.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- тэарэтычныя асновы канцэпцыі моўнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь і канцэпцыі прадметнай вобласці *беларуская мова*;
- заканамернасці ўзаемадзеяння выкладання беларускай мовы (дзеясць настаўніка) і вучэння (дзеясць вучня);
- сучасныя стратэгіі навучання беларускай мове, падыходы да арганізацыі навучання, сучасныя тэхналогіі;
- сутнасць працэсу навучання беларускай мове і ўмовы яго эфектыўнасці;
- метадычныя сістэмы навучання беларускай мове (мэты прадметнай адукацыі, прынцыпы адбору і структурыравання вучэбнага матэрыялу, сродкі, метады і прыёмы навучання, формы і метады бягучага і выніковага кантролю);
- шляхі ўдасканалення арганізацыйных форм навучання беларускай мове, распрацоўкі новых навучальных сістэм і тэхналогій.

умець:

- аналізаваць сродкі навучання беларускай мове, вывучаць індывідуальныя асаблівасці вучняў; аналізаваць урокі; абгрунтаваць выбар форм, метадаў, прыёмаў навучання; ацэньваць ход і вынікі навучальнай дзейнасці (дыягнастычныя ўменні);
- прадумваць метадычную структуру ўрока, паслдоўнасць і спосабы работы над новым матэрыялам, яго замацаванне, абагульненне і сістэматызацыю; папярэджваць памылкі і недахопы маўлення вучняў; прадумваць формы, метады і прыёмы бягучага і выніковага кантроля (праектыровачныя ўменні);
- распрацоўваць канспекты ўрокаў беларускай мовы; адбіраць у адпаведнасці з мэтамі ўрока вучэбны матэрыял, метады, прыёмы, спецыяльныя сродкі навучання (канструктыўныя ўменні);
- паведамляць вучэбную інфармацыю; успрымаць адказы вучняў, тактычна рэагаваць на іх выказванні і каменціраваць іх; валодаць прыёмамі атракцыі і фасілітацыі (выражэнне ўпэўненасці ў магчымасцях вучняў).

Уводзіны ў літаратуразнаўства

Літаратура як від мастацтва. Месца і роля літаратуры ў грамадскім жыцці. Функцыі літаратуры. Літаратурны вобраз. Прынцыпы і сродкі мастацкай тыпізацыі. Пафас літаратурнага твора. Роды, віды і жанры літаратуры. Паэтыка літаратуры. Структура і кампаненты паэтыкі эпічнага, лірычнага і драматычнага літаратурнага

твора. Асновы вершаскладання. Літаратурны працэс. Літаратурныя метады, напрамкі, плыні, школы. Стыль пісьменніка (творчая індывідуальнасць). Літаратурныя сувязі (кантактныя, генетычныя, тыпалагічныя). Мастацкі пераклад як найважнейшая форма літаратурных сувязей. Прынцыпы аналізу літаратурнага твора. Крытэрыі ацэнкі мастацкага твора.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- асноўныя тэарэтычныя паняцці, звязаныя з эстэтыкай і паэтыкай літаратурнага твора, літаратурным працэсам;
- сістэму літаратуразнаўчых дысцыплін і іх сувязі з іншымі гуманітарнымі навукамі і дапаможнымі галінамі літаратуразнаўства;
- спецыфічныя асаблівасці эпасу, лірыкі і драмы як родаў літаратуры, вершаванай і праяўленай формы выказвання, асноўныя складнікі стылю пісьменніка.

умець:

- вызначаць асноўную ідэйную накіраванасць, тэматыку, праблематыку, пафас літаратурных твораў;
- разглядаць літаратурны твор у арганічным адзінстве яго зместу і формы;
- вызначаць асаблівасці стылю пісьменніка, супастаўляць творчыя індывідуальнасці розных мастакоў слова;
- аналізаваць літаратурны твор, выяўляць яго вартасці і магчымыя недахопы.

Гісторыя беларускай літаратуры

Гісторыка-культурны феномен старажытнабеларускай літаратуры. Узнікненне і станаўленне старажытнабеларускай літаратуры, значэнне славянскіх літаратурных традыцый у працэсе яе станаўлення. Асноўныя цэнтры беларускага кнігадрукавання. Полілінгвізм старажытнабеларускай літаратуры. Старажытнабеларуская літаратура ў кантэксце сусветнай культуры. Літаратурныя накірункі і стылі ў беларускай літаратуры XVIII — XIX ст. (барока, сентыменталізм, рамантызм, класіцызм і інш.). Творчы шлях выдатных беларускіх пісьменнікаў, станаўленне і развіццё беларускай нацыянальнай ідэі ў літаратуры. Традыцыі і ўплыў славянскіх літаратур, пераклады. Значэнне беларускай літаратуры XI — XIX ст.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- асаблівасці літаратурнага працэсу ў XI — XIX вв;
- літаратурныя напрамкі і мастацкія метады;
- жанрава-стылёвую своеасаблівасць;
- творчую спадчыну выдатных беларускіх пісьменнікаў;

умець:

- разумець заканамернасці мастацкага развіцця;
- характарызаваць літаратурныя накірункі;
- аналізаваць творы з улікам гісторыка-літаратурнага кантэксту;
- выяўляць тыпалагічныя сувязі беларускай літаратуры з рускай, польскай, украінскай і інш.

Гісторыя беларускай літаратуры XX — пачатку XXI стст.

XX стагоддзе — асобная гісторыка-культурная эпоха, якая знаходзіць свае нацыянальныя праявы ў літаратуры Беларусі. Веліч класікі і значэнне эстэтычных традыцый, іх узаемадзеянне з авангарднымі плынямі на працягу ўсяго перыяду. Гісторыя літаратуры — гісторыя мастацкіх напрамкаў і плыняў, жанраў і стыляў. Жыццёвы шлях вядомых беларускіх пісьменнікаў, раскрыццё іх творчых індывідуальнасцей. Творчасць беларускіх аўтараў у інтэртэксце, у шырокім культурным кантэксце. Беларуская літаратура ў вертыкальных (у глыбіню архаікі, у міфалогію) і гарызантальных (з іншымі літаратурамі) сувязях. Асэнсаванне канцэпцыі асобы як цэнтральнай у беларускай

ОСРБ 1-21 05 01-2009

мастацкай літаратуры. Выяўленне асаблівасцей нацыянальнага вобраза свету, беларускай ментальнасці, нацыянальнага характару. Сувязь фальклору і мастацкай літаратуры. Нацыянальныя архетыпы, феномены мастацкай свядомасці. Месца беларускай літаратуры ў свеце. Пераклады.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- літаратурны працэс у сувязі з гісторыяй грамадства;
- спасціжэнне гісторыі літаратуры, яе ідэйна-эстэтычнага развіцця;
- творчасць буйных беларускіх пісьменнікаў;
- нацыянальную спецыфіку беларускай літаратуры.

умець:

- характарызаваць XX — пачатак XXI стагоддзяў як асаблівы перыяд у літаратуры;
- характарызаваць літаратурны напрамак, плынь, жанр;
- аналізаваць творчасць пісьменніка, заканамернасці літаратурнага развіцця.

Сучасная руская мова

Структура і функцыі рускай мовы. Літаратурная мова: норма і узус. Руская мова ў сінхраніі і дыяхраніі. Мова як іматузроўневая сістэма, структурна-семантычны і функцыянальны падыходы да яе вывучэння. Фанетыка, фаналогія, арфаэпія: адзінкі фанетыкі, складовая структура слова, фаналагічная сістэма, нормы літаратурнага вымаўлення, іх дынаміка і варыятыўнасць. Графіка і арфаграфія: арфаграфічнае афармленне пісьмовага маўлення. Лексікалогія і лексічная семантыка: тыпалогія значэнняў, класіфікацыя слоўнікавага складу мовы. Фразеалогія. Марфеміка: тыпалогія марфем. Словаўтварэнне: адносінны словаўтваральнай вытворнасці паміж словамі, комплексныя адзінкі словаўтваральнай сістэмы, спосабы словаўтварэння. Марфалогія: асноўныя адзінкі марфалогіі (тыпалогія часцін мовы, асаблівасці іх словазмянення і функцыянавання). Сінтаксіс: словазлучэнне, просты сказ і віды яго ўскладнення, тыпалогія складаных сказаў. Складанае сінтаксічнае цэлае. Канструктыўны, семантычны і камунікатыўны сінтаксіс. Пунктуацыйнае афармленне пісьмовага маўлення. Лінгвістыка тэксту. Сістэма рускай мовы і камунікатыўная кампетэнцыя білінгва.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- змест асноўных лінгвістычных паняццяў;
- артыкуляцыйныя і акустычныя характарыстыкі гукаў, прынцыпы складападзелу, класіфікацыю фанем, прынцыпы рускай графікі і арфаграфіі;
- катэгарыяльныя адносінны ў лексіка-семантычнай сістэме мовы (полісемія, аманімія, сінанімія, антанімія, семантычнае поле), класіфікацыю слоўнікавага складу мовы і фразеалагічных адзінак; тыпалогію марфем, асноўныя адзінкі словаўтваральнай сістэмы, спосабы словаўтварэння;
- тыпалогію часцін мовы, іх семантычныя, марфалагічныя, сінтаксічныя і словаўтваральныя характарыстыкі;
- віды сінтаксічнай сувязі ў словазлучэнні, простым сказе і складаным сказе, тыпалогію семантыка-сінтаксічных адносін паміж іх кампанентамі, прынцыпы класіфікацыі сінтаксічных адзінак.

умець:

- карыстацца лінгвістычнай тэрміналогіяй: дыферэнцыраваць асноўныя моўныя адзінкі;
- характарызаваць моўныя адзінкі з пункту погляду іх семантыкі, структуры і функцыі;
- праводзіць фанетычны аналіз слова;
- класіфікаваць моўныя адзінкі з пункту гледжання паходжання, актыўнага/пасіўнага запасу, сферы ўжывання і стылёвай дыферэнцыяцыі, вызначаць тып

фразеалагізма з пункту гледжання семантычнай злітнасці кампанентаў; праводзіць марфемны і словаўтваральны аналіз слоў;

- праводзіць марфалагічны аналіз паўназначных і непаўназначных часцін мовы;
- праводзіць аналіз сінтаксічных адзінак (словазлучэння, простага і складанага сказа).

Методыка выкладання беларускай літаратуры

Методыка выкладання беларускай літаратуры як навукa; выкладанне беларускай літаратуры ў сучаснай сярэдняй школе (прынцыпы, змест і асноўныя этапы літаратурнай адукацыі); шляхі развіцця методыкі беларускай літаратуры; літаратурнае развіццё школьнікаў, фарміраванне літаратурных здольнасцей у вучняў рознага ўзросту; метады выкладання літаратуры; асаблівасці ўрока беларускай літаратуры ў сучаснай сярэдняй школе; лабараторыя настаўніка роднай літаратуры; этапы вывучэння мастацкага твора; прыёмы аналізу літаратурнага твора ў сярэдняй школе; асаблівасці вывучэння на ўроку літаратуры мастацкіх твораў у іх жанравай спецыфіцы; вывучэнне тэорыі літаратуры ў школьным курсе літаратуры; гісторыя літаратуры ў школьным вывучэнні; развіццё мовы вучняў у працэсе літаратурнай адукацыі; літаратурная творчасць школьнікаў; пазакласная і пазашкольная работа па беларускай літаратуры.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- спецыфіку літаратуры ў шэрагу іншых мастацтваў;
- асноўныя этапы і шляхі развіцця методыкі выкладання беларускай літаратуры; агульныя заканамернасці гісторыка-літаратурнага працэсу;
- асноўныя факты жыцця і творчасці вывучаемых пісьменнікаў, этапы іх творчай эвалюцыі;
- змест, гісторыка-культурны кантэкст і творчую гісторыю вывучаемых твораў;

умець:

- даваць ідэйна-эстэтычную ацэнку мастацкага твору як з'яве мастацтва;
- аналізаваць і інтэрпрэтаваць літаратурны твор як мастацкае цэлае ў яго гісторыка-літаратурнай абумоўленнасці і культурным кантэксце з выкарыстаннем паняццёвай мовы літаратуразнаўства;
- аналізаваць тэксты ў адзінстве формы і зместу, гісторыка-літаратурных звестак і тэарэтыка-літаратурных паняццяў;
- карыстацца сучаснымі метадамі вывучэння літаратурных з'яў і працэсаў, выяўляючы і крытычна ацэньваючы іх сутнасць і генезіс;
- прымяняць атрыманыя ў вобласці літаратуразнаўства веды для рашэння філалагічных канкрэтных навукова-практычных і выкладчыцкіх задач.

Уводзіны ў славянскую філалогію

Славянскія мовы сярод іншых індаеўрапейскіх моў. Прападзіма славян. Жыццё старажытных славян паводле даных мовы. Язычніцтва славян. Некаторыя асаблівасці распаўсюджвання хрысціянства ў славян. Узнікненне славянскай пісьменнасці. Старажытнейшыя славянскія рукапісы. Гісторыя славянскай філалогіі.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- месца славянскай мовы ў індаеўрапейскай моўнай сям'і;
- суадносіны славянскай мовы з іншымі роднаснымі і няроднаснымі мовамі;
- моўную карціну свету ў свядомасці носбіта вывучанай славянскай мовы;
- гісторыю даследавання вывучаемай мовы.

умець:

- прымяняць атрыманыя ў курсе веды ў працэсе вывучэння іншых моўных дысцыплін;
- атрыбуціраваць тэкст, напісаны на славянскай мове, паводле знешніх прыкмет.

ОСРБ 1-21 05 01-2009

Уводзіны ў мовазнаўства

Мова і грамадства. Мова і мысленне. Дыхатамія мовы і маўлення. Маўленчая дзейнасць. Мова як сістэма знакаў. Функцыі мовы. Артыкуляцыйная і акустычная класіфікацыя гукаў. Фанема. Марфеміка і словаўтварэнне. Граматычнае значэнне, граматычная форма, граматычная катэгорыя. Слова як асноўная адзінка мовы, яго функцыі і ўласцівасці. Адносіны паміж словамі ў мове і маўленні. Уласцівасці і пабудова сказа. Выказванне. Генеалагічная класіфікацыя моў. Тыпалагічная класіфікацыя моў. Письмо. Паходжанне мовы.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- асноўныя структурныя ўласцівасці і параметры, характэрныя для любой мовы;
- законы пабудовы і ўзаемадзеяння адзінак кожнага ўзроўню моўнай сістэмы;
- асноўныя ўласцівасці моўнага знака;
- асноўныя ўласцівасці мовы як самага важнага сродку зносін, пабудовы камунікатыўнага акта;
- генеалагічную класіфікацыю моў, месца моў, што вывучаюцца, у класіфікацыі, іх адносіны з іншымі мовамі;
- асноўныя прынцыпы тыпалогіі моў.

умець:

- прымяняць тэарэтычныя палажэнні да моў, што вывучаюцца;
- раскрываць сутнасць моўных з'яў з дэманстрацыяй на канкрэтных прыкладах з розных моў;
- свабодна карыстацца вывучаным тэрміналагічным апаратам;
- вырашаць практычныя задачы, што звязаны з выкарыстаннем роднай і замежнай моў.

Стараславянская мова

Пераўтварэнне індаеўрапейскай гукавой сістэмы ў праславянскую. Эвалюцыя гукавой сістэмы праславянскай мовы да эпохі стараславянскай. Тэндэнцыя да будовы складу па ўзыходзячай гучнасці. Часціны мовы ў праславянскай мове. Граматычныя катэгорыі імені. Іменнае скланенне. Займеннікавы тып скланення. Асноўныя граматычныя катэгорыі стараславянскага дзеяслова. Спражэнне. Сінтаксіс стараславянскай мовы. Асноўныя лексіка-граматычныя групы.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- гісторыю стварэння першай літаратурнай мовы славян;
- асноўныя помнікі стараславянскай мовы;
- своеасаблівасці дзвюх славянскіх азбук — кірыліцы і глаголіцы;
- асноўныя фанетычныя, граматычныя і лексічныя асаблівасці развіцця мовы ад індаеўрапейскай да праславянскай і далей да стараславянскага стану;
- будову фанетычнай, граматычнай і лексічнай сістэм стараславянскай мовы;

умець:

- чытаць, перакладаць і аналізаваць тэксты на стараславянскай мове;
- прымяняць атрыманыя веды пры вивучэнні сучасных славянскіх моў;
- прымяняць атрыманыя веды пры вивучэнні гісторыі і дыялекталогіі славянскіх моў;

Лацінская мова

Звесткі з гісторыі фанетыкі і графікі. Марфалогія. Назоўнік. Прыметнік. Займеннік. Прыслоўе. Лічэбнік. Дзеяслоў. Прыназоўнікі. Словаўтварэнне. Сінтаксіс. Просты сказ. Значэнне склонаў. Сінтаксіс складанага сказа. Лексіка. Асновы рымскага вершаскладання.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- методыку чытання праяічных і паэтычных тэкстаў (гекзаметр, элегічны дыстых);
- парадыгмы скланенняў і спражэнняў;
- асноўную лексіку і фразеалогію лацінскай мовы;
- асноўныя вершаваныя параметры;
- асноўныя крылатыя лацінскія выразы;
- тэрміналогію філалагічнага профілю;

умець:

- тлумачыць значэнні лацінскіх лексем, якія ўвайшлі ў славянскія, германа-раманскія мовы;
- перакладаць са слоўнікам тэкст класічнага аўтара (Цэзар, Цыцэрон, Непот) аб'ёмам 500 знакаў;
- перакладаць без слоўніка, даць поўны граматычны аналіз прачытанага тэксту аб'ёмам 300 знакаў;
- прымяняць атрыманыя веды на іншых прадметах (руская мова, беларуская, замежныя мовы, стараславянская, славянская).

Славянская міфалогія

Міфалогія як форма свядомасці. Міфалогія — аснова культуры ў цэлым, яе форм: мовы, фальклору, літаратуры, рэлігіі, мастацтва. Міфалогія — сукупная паэтычная спадчына, выяўленая ў мове і сюжэтах літаратурных твораў, структураўтваральнай і тропажўтваральнай парадыгме фальклорных і літаратурных твораў. Раскрыццё асаблівасцей міфалагічнага мыслення, з якога прадуцыруюцца універсальныя культурныя сімвалы — архетыпы. Раскрыццё сэнсу міфалогіі як асновы грамадскай этыкі і народнай маралі, выяўленай таксама ў творах мастацкай літаратуры, што павялічвае яе выхаваўчае значэнне. Міф і сімвал. Сімвалатворчасць у літаратуры. Сюжэтныя мадэлі. Рэканструкцыя пантэону славянскіх багоў праз фальклорныя і летапісныя тэксты. Міф як гісторыя, зафіксаваная ў народнай памяці; выкарыстанне легенд, паданняў у літаратуры. Лінейнасць гісторыі і цыклічнасць міфа. Цыклізм у мастацкіх творах. Вобразы нацыянальнай, антычнай, біблейскай міфалогіі ў творах класічнай і сучаснай літаратуры. Эстэтычныя сродкі ўздзеяння міфалогіі на алавека. Гісторыя міфалогіі як навукі.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- псіхалагічна-сацыяльныя вытокі міфалогіі, яе раннія формы;
- касмагонію і касмалогію;
- міфалагічныя сістэмы індаеўрапейскіх народаў;
- міфы пра першапродкаў — культурных герояў і ў сувязі з імі — станаўленне літаратурнага эпасу;
- сувязі міфалогіі і фальклору;
- міфалагізм літаратурных твораў.

умець:

- праводзіць этымалагічны, з улікам ведання міфалогіі, аналіз фактаў мовы, што дае магчымасць больш глыбока і тонка разумець тропіку літаратурных твораў;
- праводзіць тыпалагічны аналіз міфалагічных сістэм народаў Еўразіі;
- знаходзіць міфалагічныя вобразы, матывы ў фальклорных і літаратурных творах;
- аналізаваць мастацкія творы беларускай, рускай і замежнай літаратуры.

Гісторыя рускай літаратуры

Этапы развіцця рускай літаратуры, іх асаблівасці і прычыны перамяненняў. Нацыянальная спецыфіка і мастацкая аксіялогія. Узнікненне і станаўленне старажытнарускай літаратуры. Першыя пісьмовыя мастацкія помнікі. Літаратурныя напрамкі і плыні ў рускай літаратуры XVIII — XXI стст. (класіцызм, сентыменталізм,

ОСРБ 1-21 05 01-2009

рамантызм, рэалізм, мадэрнізм, постмадэрнізм і інш.). Жанрава-стыльвая сістэма розных культурна-гістарычных эпох. Тэндэнцыі развіцця прозы, паэзіі і драматургіі. Творчы шлях выдатных рускіх пісьменнікаў, выяўленне іх аўтарскай індывідуальнасці. Праблематыка і паэтыка. Літаратура рускага замежжа як састаўная частка гісторыі рускай літаратуры. Узаемадзеянне рускай літаратуры з літаратурамі заходнеўрапейскімі і славянскімі. Тыпалагічная сувязь з беларускай літаратурай. Традыцыі, рэцэпцыя, інтэртэкстуальнасць. Месца і роля рускай літаратуры ў сусветным літаратурным працэсе.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- літаратурны працэс і арыентавацца ў ім;
- літаратурныя напрамкі, плыні і мастацкія метады;
- жанры і стылі, характэрныя для рускай літаратуры;
- творчую спадчыну найбуйнейшых рускіх пісьменнікаў;

умець:

- характарызаваць літаратурны этап (перыяд);
- характарызаваць літаратурны напрамак;
- характарызаваць творчасць пісьменніка;
- характарызаваць, аналізаваць мастацкія творы;
- аналізаваць заканамернасці літаратурнага развіцця.

Гісторыя замежнай літаратуры

Літаратура Старажытнага Усходу. Антычная літаратура. Заходнеўрапейская літаратура сярэдніх вякоў, Адраджэння, XVII — XXI стст. Замежная літаратура XIX — XX стагоддзяў. Сусветны літаратурны працэс на мяжы XX — XXI стагоддзяў. Дынаміка літаратурнага працэсу ў розных гістарычных эпохі. Асноўныя літаратурныя напрамкі, плыні, школы і літаратурныя групы. Традыцыі і наватарства. Творчы шлях класікаў нацыянальных літаратур. Літаратурныя маніфесты. Этапныя мастацкія тэксты: праблематыка і паэтыка. Спецыфіка перакладу на беларускую і рускую мовы. Сусветная літаратура ў беларускім культурным кантэксце.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- найважнейшыя літаратурныя напрамкі, плыні, школы і стылі;
- літаратурныя жанры, сродкі мастацкай выразнасці;
- творчасць найбуйнейшых аўтараў, класікаў нацыянальных літаратур;
- этапныя мастацкія тэксты;
- найбольш важныя заканамернасці сусветнага літаратурнага працэсу;

умець:

- атрыбутаваць мастацкі тэкст з пункту погляду эпохі яго стварэння, аўтарства, суаднесенасцю з тым або іншым літаратурным напрамкам, плыню, школай, стылем;
- выяўляць і аналізаваць філасофскія, рэлігійныя, палітычныя і іншыя ідэі і канцэпцыі, якія знайшлі мастацкае выражэнне ў творы літаратуры;
- выяўляць і аналізаваць сродкі мастацкай выразнасці, выкарыстаныя аўтарам пры стварэнні мастацкага твора.

Беларуская палеаграфія

Палеаграфія як гісторыка-лінгвістычная дысцыпліна. Славянскія азбукі. Кірыліца, лацініца і арабіка ў гісторыі беларускага пісьменства. Стылі пісьма (устаў, паўустаў, скораніс). Арнамент і яго віды. Палеаграфічныя асаблівасці старадрукаў. Неаграфія і тэксталогія.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- метады і прыёмы палеаграфічнага аналізу;

- асноўныя тэрміны і паняцці;
- тры графічныя сістэмы беларускага пісьма
- стылі пісьма, элементы кніжных упрыгажэнняў;

умець:

- вызначаць графіка-арфаграфічныя асаблівасці рукапісаў і старадрукаў;
- аналізаваць помнікі пісьменства з пункту гледжання іх гісторыі напісання, месца і часу стварэння, літаратурнага саставу, пісьмовага матэрыялу і інш.;
- свабодна чытаць аналізуюмыя тэксты;

Сучасная літаратура Беларусі

Праблема перыядызацыі. Сучаснае і надзённае. Традыцыі і наватарства. Рэалізм, неарамантызм, авангардызм, імпрэсіянізм, постмадэрнізм. Разнастайнасць тэматыкі і праблематыкі сучаснай беларускай паэзіі, прозы і драматургіі. Паэзія: найбольш значныя кнігі, іх уплыў на літаратурны працэс. Беларуская паэма на сучасным этапе: жанравая сінтэтычнасць, разнастайнасць мастацкіх формаў. Акывізацыя ідэйна-творчых пошукаў, папярэнне выяўленчых магчымасцей беларускай прозы 80-90-хх гг. XX ст. і пачатку XXI ст. Новыя падыходы ў мастацкім асэнсаванні беларускай прозай ваеннага мінулага. Даследаванне беларускай прозай складаных сацыяльных працэсаў сучаснасці. Агульныя тэндэнцыі ў развіцці сучаснай беларускай драматургіі. Літаратурна-выдавецкі працэс у сучаснай Беларусі. Літаратурны перыядычны рух. Творчыя аб'яднанні і суполкі. Роля і стан мастацкага перакладу. Рэзананс беларускай літаратуры ў свеце.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- дыялектычнае ўзаемадзеянне традыцый і наватарства ў сучаснай літаратуры Беларусі;
- асноўныя жанрава-стылёвыя напрамкі сучаснай беларускай паэзіі, прозы і драматургіі;

умець:

- арыентавацца ў сучаснай літаратурным бягучым працэсе;
- аналізаваць мастацкія творы; крытычную літаратуру па творах беларускіх аўтараў.

Гісторыя і тэорыя сусветнай культуры

Паняцце культуры. Культура і цывілізацыя. Этапы развіцця культуры, культурныя эпохі. Генезіс мастацтва і яго віды. Сусветныя рэлігіі. Культура палеаліта і неаліта. Мегалітычная культура Еўропы. Культура вялікіх усходніх цывілізацый: Егіпта, Шумера, Вавілона, Асірыі. Сучасная мусульманская цывілізацыя. Культура Персіі. Культура Індыі. Культура Кітая. Культура Японіі. Эпоха Антычнасці: культура Грэцыі; культура Рыма; элінізм. Сярэдневечная культура Еўропы. Эпоха Адраджэння. Эпоха Барока. Эпоха Асветніцтва. XIX стагоддзе ў гісторыі сусветнай культуры. Культурная парадыгма XX — XXI стагоддзяў. Літаратурны дыскурс у культурах розных эпох.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- асноўныя этапы ў гісторыі культуры і арыентавацца ў іх;
- факты гісторыі мастацтва розных народаў і эпох;
- асноўныя рэлігійныя канфесіі і фармаванне іх дагматыкі;
- асноўныя філасофскія сістэмы, навуковыя канцэпцыі розных краін;
- літаратурныя помнікі розных народаў;

умець:

- характарызаваць культурную парадыгму той ці іншай эпохі;
- бачыць рэгіянальныя і нацыянальныя культурныя адметнасці;
- аналізаваць з'явы мастацтва з эстэтычнага пункту погляду;
- выяўляць тыпалагічныя сувязі ў культуры розных народаў.

ОСРБ 1-21 05 01-2009

Агульнае мовазнаўства

Структура і метады мовазнаўства. Тыпы знакаў і знакавых сістэм. Мова як знакавая сістэма. Сацыялінгвістыка, яе асноўныя напрамкі. Сацыяльна-моўная палітыка. Мова і культура. Мова і рэлігія. Народы свету і мовы. Нацыянальна-моўная палітыка. Формы існавання мовы. Прынцыпы дыяхранічнага мовазнаўства. Псіхалінгвістыка, яе асноўныя напрамкі. Тэорыя маўленчай дзейнасці. Тыпалогія моў і лінгвістыка універсальнай.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- сяміятычную канцэпцыю мовы, аспекты плана зместу моўнага знака, узаемадзеянне і карэляцыю ўзроўняў моўнай структуры;
- функцыі мовы і маўлення;
- формы існавання мовы; тыпы нарматыўна-функцыянальных укладаў моў; прынцыпы кадыфікацыі мовы;
- асновы сацыяльнай лінгвістыкі, узаемаадносіны мовы і культуры, мовы і рэлігіі;
- асноўныя прынцыпы моўнай палітыкі;
- псіхалінгвістычную канцэпцыю мовы; асноўныя этапы і асаблівасці спараджэння і ўспрымання маўлення; антагенез маўленчых функцый і камунікатыўнай кампетэнцыі чалавека;
- асновы тыпалогіі моў і лінгвістыкі універсальнай;
- прынцыпы дыяхранічнага мовазнаўства;
- напрамкі і асноўныя этапы гісторыі мовазнаўства.

умець:

- устанаўліваць агульныя ці дамінантныя рысы мовы як эмпірычна, так і даследуючы значныя для ўсіх людзей заканамернасці функцыянавання мовы;
- арыентавацца ў нацыянальна-моўнай палітыцы і правільна прымяняць яе;
- прымяняць псіхалінгвістычныя дыдактычныя прынцыпы да выкладання няроднай мовы;
- прымяняць на практыцы прынцыпы моўнай кадыфікацыі і нармавання.

Тэорыя літаратуры

Тэорыя літаратуры як дысцыпліна. Сучасны стан навукі аб літаратуры. Вобраз як адмысловая мова культуры. Асоба як суб'ект і аб'ект эстэтычнай дзейнасці. Літаратурны твор як мастацкае цэлае. Шматузроўневая структура літаратурна-мастацкага твора. Стратэгіі мастацкай тыпізацыі. Род. Метажанр. Стыль. Фактары і кампаненты стылю. Генезіс мастацкага твора і літаратурнай творчасці. Літаратурны працэс. Мастацкія сістэмы, метады, кірункі. Псіхалагізм у літаратуры. Нацыянальнае як фактар мастацкасці ў літаратуры. Крытэрыі мастацкасці ў літаратурнага твора. Прынцыпы аналізу літаратурнага твора. Метадалогія літаратуразнаўства.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- адрозненні “вобраза” як адмысловай мовы культуры ад “паняцця”, “сістэмы” ад “цэласнасці”;
- шматузроўневую структуру літаратурна-мастацкага твора;
- заканамернасці літаратурнага працэсу;
- сутнасць праблем, якія маюць дачыненне да прыроды мастацкай творчасці;
- функцыі літаратуры як інструмента духоўнага ўдасканалення асобы;
- метадалагічныя параметры літаратуразнаўства.

умець:

- адрозніваць інтэрпрэтацыю ад навуковага аналізу літаратурна-мастацкага твора;
- адасабляць “план зместу” твора ад “плана выражэння” (стылю);
- аналізаваць літаратурна-мастацкі твор з улікам яго шматузроўневай цэласнасці;
- арыентавацца ў тэндэнцыях літаратурнага працэсу.

Гісторыя беларускага літаратуразнаўства і крытыкі

Літаратурная крытыка і літаратурны працэс: задачы вывучэння. Агляд першых узораў крытычнага асэнсавання беларускай літаратуры ў помніках старажытнай пісьменнасці XIX ст. Крытыка і літаратуразнаўства пачатку XX ст. Крытыка і літаратуразнаўства 1917 — 1920 гг. Крытыка і літаратуразнаўства Савецкай Беларусі 1921 — 1929 гг. Літаратурная крытыка 30-х гг. Крытыка перыяду Вялікай Айчыннай вайны і ў першае пасляваеннае дзесяцігоддзе. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства другой паловы 50–70-х гг. XX ст. Беларуская крытычная думка ў 80–90 гг. XX ст. і на сучасным этапе. Постаці найбольш значных беларускіх крытыкаў. Крытыка і літаратуразнаўства за межамі Беларусі.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- шляхі станаўлення і развіцця беларускай літаратурнай крытыкі;
- сувязь сацыяльна-палітычнай сітуацыі ў краіне і тэндэнцый у галіне літаратуразнаўства;
- лепшыя ўзоры крытычных і літаратуразнаўчых прац і навукова-творчы вопыт айчынных крытыкаў і літаратуразнаўцаў.

умець:

- аб'ектыўна ацэньваць гісторыка-літаратурны працэс;
- па-навуковаму аналізаваць творы крытыкі і літаратуразнаўства;
- эстэтычна ацэньваць творы мастацкай літаратуры.

Гісторыя беларускага мовазнаўства

Развіццё граматычнай думкі ва ўсходніх славян старажытнай пары. Нараджэнне параўнальна-гістарычнага мовазнаўства. Вывучэнне беларускай мовы ў XIX-пачатку XXI ст. Беларуская мова як аб'ект замежнай лінгвістыкі. Асноўныя напрамкі лінгвістычных даследаванняў. Працы па гісторыі беларускага мовазнаўства.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- гісторыю развіцця граматычнай думкі ва ўсходніх славян старажытнай пары;
- асноўныя этапы і напрамкі гісторыі мовазнаўства;
- асноўныя працы вучоных, якія даследавалі пытанні беларускай мовы;
- бібліяграфічныя агляды і даследаванні айчынных і замежных лінгвістаў;

умець:

- даваць кваліфікаваную ацэнку ролі і месца спадчыны канкрэтных лінгвістаў у даследаванні праблем беларускага мовазнаўства;
- весці бібліяграфічны пошук у сетцы internet, бібліятэчных зборах Беларусі і іншых краін;
- складаць бібліяграфію прац па вызначанай тэматыцы.

Асновы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю

Інтэлектуальная ўласнасць. Аўтарскае права і сумежныя правы. Прамысловая ўласнасць. Патэнтная інфармацыя. Патэнтныя даследаванні. Увядзенне аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці ў грамадзянскі зварот. Камерцыйнае выкарыстанне аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці. Абарона правоў аўтараў і праваўласнікаў. Вырашэнне спрэчак аб парушэнні правоў аўтараў і праваўласнікаў. Вырашэнне спрэчак аб парушэнні правоў у галіне інтэлектуальнай уласнасці. Дзяржаўнае кіраванне інтэлектуальнай уласнасцю.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- тлумачэнне асноўных паняццяў і тэрмінаў з галіны інтэлектуальнай уласнасці;
- асноўныя палажэнні міжнароднага і нацыянальнага заканадаўства аб інтэлектуальнай уласнасці;
- парадак афармлення і абароны правоў на аб'екты інтэлектуальнай уласнасці;

ОСРБ 1-21 05 01-2009

умець:

— аналізаваць нормы заканадаўства аб інтэлектуальнай уласнасці ў дачыненні да асобных інстытутаў права інтэлектуальнай уласнасці;

— ацэньваць і суадносіць па сіле нарматыўныя прававыя акты міжнароднага і нацыянальнага заканадаўства аб інтэлектуальнай уласнасці;

— ажыццяўляць патэнтна-інфармацыйны пошук, у тым ліку з выкарыстаннем сеткі інтэрнэт, атрымліваць інфармацыю аб ацэнцы патэнтаздольнасці тэхнічных рашэнняў, патэнтнай чысціні;

— выкарыстоўваць тэарэтычныя веды для вырашэння практычных пытанняў і аргументавана абгрунтоўваць прымяненне пэўнай нормы заканадаўства аб інтэлектуальнай уласнасці.

Ахова працы

Агульныя пытанні аховы працы: прававыя асновы і заканадаўчыя палажэнні па ахове працы; ахова працы жанчын і моладзі; абавязкі адміністрацыі школы і вучэбна-педагагічнага персаналу па ахове працы. Асновы вытворчай санітарыі і тэхнікі бяспекі ва ўмовах кабінетнай сістэмы ў школе: санітарна-гігіенічныя патрабаванні да кабінетаў і лабараторый; патрабаванні, якія прад'яўляюцца да выкарыстання тэхнічных сродкаў навучання, у тым ліку персанальных камп'ютэраў. Асновы пажарнай бяспекі.

Выпускнік павінен:

ведаць:

— прававыя асновы і заканадаўчыя палажэнні па ахове працы;

— абавязкі адміністрацыі школы і вучэбна-педагагічнага персаналу па ахове працы;

— санітарна-гігіенічныя патрабаванні, якія прад'яўляюцца да выкарыстання тэхнічных сродкаў навучання;

— правілы пажарнай бяспекі;

умець:

— рацыянальна арганізоўваць працоўнае месца і сваю дзейнасць;

— выконваць правілы пажарнай бяспекі, энергабяспекі, працы з персанальным камп'ютэрам і іншымі тэхнічнымі сродкамі.

Псіхалогія літаратурнай творчасці

Гісторыя псіхалогіі творчасці як навукі. Асноўныя крыніцы і шляхі вывучэння літаратурнай творчасці. Разуменне літаратурнага таленту. Розныя віды таленту. Геніяльнасць. Гендэрны аспект праблемы. Творчая фантазія і яе значэнне ў літаратурнай творчасці. Назіральнасць, памяць пісьменніка. Натхненне. Роля рацыянальнага фактару ў літаратурнай творчасці. Фізічнае здароўе, воля, працалюбства пісьменніка. Значэнне развіцця інтэлекту і ведаў у сучасных умовах. Падсвядомыя і надсвядомыя фактары ў творчасці: архетыпы, імпрэсінг, інтуіцыя, сон; тэургія ў сучасных доследах. Аб'ектыўныя і суб'ектыўныя фактары творчага развіцця. Роля біяграфіі пісьменніка ў стварэнні ім літаратурных твораў. Творчае адзінства псіхікі. Розныя творчыя індывідуальнасці беларускіх пісьменнікаў і ўмовы іх фарміравання. Стыль пісьменніка як адбітак яго творчай індывідуальнасці. Метады аналізу літаратурных стыляў. Рэфлексія пісьменнікаў адносна ўласнай творчасці. Развіццё творчых здольнасцей: традыцыі і сучасныя метадыкі.

Выпускнік павінен

ведаць:

— псіхалагічныя перадумовы фарміравання творчых здольнасцей, таленту;

— розныя віды складнікаў (талент, інтэлект, воля, працалюбства) у літаратурнай дзейнасці;

— умовы і фактары фарміравання творчых здольнасцей;

— прыёмы і спосабы развіцця творчых здольнасцей дзяцей;

умець:

- аналізаваць літаратурны твор з улікам усіх фактараў псіхалагічнага плану;
- бачыць дамінанту і ўсе элементы мастацкага стылю пісьменніка, разумець іх сувязь з творчай індывідуальнасцю, біяграфіяй пісьменніка;
- вызначаць пры дапамозе пэўных прыёмаў і тэстаў творчыя здольнасці чалавека.

Асновы літаратурна-мастацкай дзейнасці

Разуменне творчай дзейнасці. Эўрыстыка – навука пра творчае мысленне чалавека. Прызначэнне літаратуры. Актуальныя праблемы творчага развіцця беларускай нацыі. Матывацыя літаратурнай дзейнасці, стымулы творчасці. Грамадскі воблік пісьменніка. Аб'ектыўныя ўмовы творчага развіцця пісьменніка: гістарычная эпоха, ідэйныя ўплывы, творчыя ўплывы, культурная, фальклорная і літаратурная традыцыі. Суб'ектыўныя ўмовы творчага развіцця: факты біяграфіі, значэнне чытання, падарожжжаў, другой спецыяльнасці пісьменніка. Законы стварэння літаратурных твораў розных жанраў. Прыёмы літаратурнай дзейнасці. Этапы творчага працэсу. Творчая лабараторыя пісьменнікаў-класікаў. Асноўныя паняцці і тэрміны тэарэтычнай паэтыкі. Прынцыпы аналізу мастацкіх твораў.

Выпускнік павінен

ведаць:

- псіхалагічныя асновы літаратурнай дзейнасці;
- дэтэрмінаванасць творчага працэсу гістарычнай эпохай, літаратурнымі традыцыямі, ідэйнымі і творчымі ўплывамі;
- умовы фарміравання і развіцця творчай асобы;
- стратэгію літаратурнай творчасці;
- этапы творчага працэсу;

умець:

- аналізаваць творчасць пісьменніка з пункту гледжання як псіхалагічных фактараў, так і сацыяльных;
- аналізаваць літаратурны твор у гістарычным і культурным кантэксце;
- карыстацца сучаснымі метадамі пры ацэнцы літаратурных з'яў;
- ствараць літаратурны твор у тым ці іншым жанры паводле законаў літаратурнай творчасці.

Стылістычнае рэдагаванне і карэктура

Стылістычнае рэдагаванне і карэктура як вучэбная дысцыпліна. Тэкст як аб'ект стылістычнага рэдагавання. Паняцце аўтарскага тэксту. Тыпалогія выданняў і яе значэнне для тэорыі і практыкі рэдагавання. Этапы рэдагавання тэксту. Тэхніка рэдактарскай праўкі, яе віды і методыка. Псіхалагічныя і лагічныя асновы рэдагавання тэкстаў. Фактычны матэрыял у тэксце, яго віды і функцыі. Работа над фактычным матэрыялам. Правілы, прыёмы і прынцыпы лінгвастылістычнага аналізу і праўкі тэксту. Моўныя, маўленчыя, стылістычныя і кампазіцыйныя памылкі і недахопы, іляхі іх выпраўлення. Тыпалогія стылістычных памылак і методыка іх выпраўлення. Рэдагаванне розных функцыянальна-сэнсавых тыпаў маўлення (апісанне, апавяданне, разважанне). Стылістычнае рэдагаванне асобных функцыянальных разнавіднасцей тэкстаў. Рэдагаванне розных відаў літаратуры (масава-палітычнай, вытворча-тэхнічнай, навукавай, навукова-папулярнай, даведачна-энцыклапедычнай, вучэбнай, мастацкай, дзіцячай). Стылістычнае рэдагаванне твораў-перакладаў. Сучасная канцэпцыя культуры маўлення ў моўна-стылёвым рэдагаванні. Карэктура. Карэктурныя знакі. Прыёмы карэктурнай праўкі. Рэдактарская тэыка. Рэцэнзаванне ў выдавецтве. Стылістычнае рэдагаванне і новыя інфармацыйныя тэхналогіі.

ОСРБ 1-21 05 01-2009

Выпускнік павінен

ведаць:

- тыпалогію выданняў, розныя віды тэкстаў і асаблівасці работы над імі;
- лагічныя і кампазіцыйныя асновы рэдагавання тэксту;
- асаблівасці працы з фактычным матэрыялам;
- методыку рэдактарскага аналізу аўтарскага твора;
- прыёмы рэдактарскай і карэктарскай праўкі;

умець:

- вызначыць моўна-стылёвую якасць тэксту;
- валодаць навыкамі стылістычнай праўкі тэкстаў розных функцыянальных разнавіднасцей;
- рабіць карэктурну тэкстаў;
- рэдагаваць аўтарскі твор з улікам новых інфармацыйных тэхналогій.

Літаратурнае рэдагаванне

Літаратурнае рэдагаванне як дапаможная літаратуразнаўчая дысцыпліна. Стыль у літаратуры і мастацтве як устойлівая цэласнасць вобразнай сістэмы. Стыль пісьменніка. Прынцыпы і спосабы рэдагавання розных відаў літаратурных твораў: мастацкіх, публіцыстычных, навуковых. Асаблівасці рэдагавання службовых дакументаў. Работа з аўтарам. Асаблівасці працы ў выдавецтвах рознага профілю (літаратурна-мастацкіх, навуковых і інш.) і ўласнасці (дзяржаўных, прыватных). Праца ў перыядычных выданнях рознага профілю і ўласнасці (радыё, тэлебачанне, інтэрнэт). Камп'ютэр і яго выкарыстанне ў выдавецкай і рэдакцыйнай дзейнасці. Работа з рознымі камп'ютэрнымі праграмамі і рэдактарамі.

Выпускнік павінен

ведаць:

- асаблівасці рэдагавання літаратурных тэкстаў розных відаў;
- асаблівасці рэдагавання службовых дакументаў;
- асаблівасці працы ў выдавецтвах і перыядычных выданнях рознага профілю і ўласнасці;
- асаблівасці працы ў розных сродках масавай інфармацыі;

умець:

- рэдагаваць літаратурныя тэксты розных відаў (мастацкія, публіцыстычныя, навуковыя, дзелавыя);
- выкарыстоўваць сучасныя сродкі масавай камунікацыі ў рэдакцыйна-выдавецкай дзейнасці;
- карыстацца камп'ютэрнымі тэхналогіямі і праграмамі ў выдавецкай і рэдакцыйнай дзейнасці;

Лінгвістыка тэксту

Тэкст як аб'ект лінгвістычнага аналізу. Паняцце тэксту ў сучаснай лінгвістыцы. Шматаспектнасць вывучэння тэксту. Асноўныя напрамкі даследавання тэксту. Лінгвістычны і філалагічны аналіз тэксту. Тэкст у сістэме моўных адзінак і моўных узроўняў. Аб'ём паняцця “тэкст”. Макратэкст. Мікратэкст. Адзінкі тэксту. Тыпалогія тэкстаў. Структурная арганізацыя тэксту. Семантычная арганізацыя тэксту. Камунікацыйна-сінтаксічная арганізацыя тэксту. Канцэптальная прастора тэксту. Дэнататыўная прастора тэксту. Эматыўная прастора тэксту. Катэгорыі тэксту. Знакавая прырода тэкставых катэгорый. Глобальныя тэкставыя катэгорыі. Паняцце прэцэдэнтнасці тэксту. Прэцэдэнтныя назвы. Прэцэдэнтныя выказванні. Прэцэдэнтныя тэксты. Крэалізаваны тэкст як лінгвавізуальны феномен. Вербальны і іканічны тэкст. Стылістыка тэксту. Стылістычныя якасці тэксту. Паняцце стылю. Стыль як сродак

рэалізацыі канструкцыйнай ідэі твора. Функцыянальна-стылістычная тыпалогія тэкстаў. Мастацкі тэкст. “Поліфанічная” структура мастацкага тэксту. Моцныя пазіцыі мастацкага тэксту. Праблема экспрэсіўнасці мастацкага тэксту. Сродкі і прыёмы стварэння экспрэсіўнасці мастацкага тэксту. Спецыфіка паэтычнага тэксту. Паэтычны сінтаксіс. Мова і стыль электронных і друкаваных СМІ. Навуковы тэкст. Моўныя асаблівасці навуковага тэксту. Эпістэлярны тэкст. Структура эпістэлярнага тэксту. Рэклама як від эстэтычнай камунікацыі. Структура вербальнай часткі рэкламнага паведамлення. Спецыфіка Інтэрнэт-камунікацыі. Гіпертэкст у Інтэрнэце. Ступенчатасць разгортвання гіпертэксту. Жанры Інтэрнэт-тэкстаў. Эматыўны сінтаксіс Інтэрнэт-паведамленняў.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- месца, ролю і значэнне лінгвістыкі тэксту сярод іншых філалагічных дысцыплін;
- гісторыю ўзнікнення лінгвістыкі тэксту на Беларусі і ў замежжы;
- асноўныя падыходы да даследавання граматычнай прыроды тэкстаў;
- асноўныя тэкставыя катэгорыі;
- найбольш істотныя характарыстыкі тэкстаў розных тыпаў;
- прыёмы і метады вызначэння прэцэдэнтнасці і экспрэсіўнасці тэксту;
- нормы нацыянальнага тэкстаўтварэння.

умець:

- праводзіць лінгвістычны і філалагічны аналіз мастацкага (у тым ліку і паэтычнага), публіцыстычнага, навуковага, рэкламнага тэксту, а таксама гіпертэксту;
- вызначаць моўныя асаблівасці і стыль тэкстаў;
- выяўляць ідыястылёвыя асаблівасці (мастацкіх) тэкстаў пэўных аўтараў;
- рэдагаваць тэксты розных тыпаў і жанраў;
- вызначаць сродкі і прыёмы стварэння экспрэсіўнасці тэксту;
- аналізаваць прэцэдэнтныя тэксты;
- ствараць рэкламнае паведамленне згодна з рознымі стылямі рэкламнага канструявання;
- адрозніваць тэксты розных Інтэрнэт-жанраў;
- вылучаць нацыянальна-маркіраваны кампанент у тэкстах розных тыпаў і жанраў.

Тэксталогія

Прадмет тэксталогіі. Тэксталогія сярод іншых дапаможных галін літаратуразнаўства. Крыніцазнаўчая база тэксталогіі. Галоўная задача тэксталогіі – устанаўленне асноўнага тэкста твора. Разуменне асноўнага (кананічнага, аўтэнтычнага) тэкста. Варыянты (рэдакцыі) твора. Палеаграфія і тэксталогія. Матэрыялы пісьма. Сродкі пісьма. Спосабы запісу. Графіка. Праблемы асноўнага тэкста. Апошняя творчая воля. Устанаўленне асноўнага тэкста. Варыянты і транскрыпцыя. Кан'ектуры. Пунктуацыя і арфаграфія. Асобныя пытанні. Атрыбуцыя. Устанаўленне аўтарства ананімных і псеўданімных твораў. Ананімныя творы ў гісторыі беларускай, рускай і іншых літаратур. Слоўнікі псеўданімаў. Падробкі, містыфікацыі. Даціроўка. Летапісы жыцця і творчасці пісьменніка. Летапісы літаратурнага жыцця. Каментар. Віды каментарара. Месца каментарара і яго характар у розных выданнях. Размяшчэнне матэрыяла ў выданнях. Асноўны тэкст. Прадмовы. Пасляслоўі. Паказальнікі. Ілюстрацыі. Тыты выданняў. Акадэмічны збор твораў – вышэйшы тып тэксталагічнага выдання. Поўныя зборы, зборы твораў, выбраныя творы пісьменніка. Серыйныя выданні. Выданне публіцыстычнай і эпістэлярнай спадчыны. Выкарыстанне розных тыпаў выданняў у літаратуразнаўчай працы. Філалагічны аналіз – асноўны метады тэксталогіі. Характар і віды аналізу. Звесткі з гісторыі тэксталогіі. Беларуская і замежная тэксталагічная навука. Тэарэтычныя і практычныя набыткі беларускіх тэксталагаў.

ОСРБ 1-21 05 01-2009

Выпускнік павінен

ведаць:

— месца, ролю і значэнне тэксталогіі ў навуцы аб літаратуры і ў выдавецкай практыцы;

— гісторыю ўзнікнення і шляхі развіцця тэксталагічнай навукі ў Беларусі і ў замежжы;

— тыпалагічныя характарыстыкі розных выданняў, прыёмы і метады іх падрыхтоўкі;

— спосабы ўстанаўлення кананічнага тэксту і яго атрыбуцыі;

— асноўныя тэарэтычныя і практычныя нататкі беларускіх і замежных тэксталагаў.

умець:

— карыстацца прыёмамі і метадамі ўстанаўлення кананічнага тэксту;

— аналізаваць тэкст твора ў сукупнасці яго варыянтаў, разначытанняў, перавыданняў;

— укладаць акадэмічныя зборы твораў пісьменнікаў, складаць іх дапаможны апарат (даціроўка, каментар, паказальнікі);

— выконваць выдавецкую працу па ўкладанні і рэдагаванні масавых выданняў.

Уводзіны ў камп'ютэрную філалогію

Камп'ютэрная філалогія як прыкладная дысцыпліна. Кагнітыўны інструментарый камп'ютэрнай філалогіі. Напрамкі камп'ютэрнай лінгвістыкі. Мадэляванне зносінаў. Мадэляванне структуры тэксту. Гіпертэкставыя тэхналогіі прадстаўлення тэксту. Гістарычныя заўвагі. Тэарэтычныя асновы гіпертэксту. Кампаненты гіпертэксту. Элементы тыпалогіі гіпертэксту. Некаторыя гіпертэкставыя сістэмы.

Выпускнік павінен

ведаць:

— месца камп'ютэрнай філалогіі ў сістэме прыкладных дысцыплін;

— гісторыю развіцця камп'ютэрнай філалогіі (лінгвістыкі);

— асноўныя напрамкі камп'ютэрнай філалогіі;

— кампаненты гіпертэксту;

умець:

— арыентавацца ў праблемах прыкладной лінгвістыкі і камп'ютэрнай філалогіі;

— карыстацца кагнітыўным інструментарыем камп'ютэрнай філалогіі;

— валодаць мадэляваннем зносінаў;

— арыентавацца ў гіпертэксце.

Інжынерыя ведаў

Інжынерыя ведаў як пошук ведаў у інфармацыйных масівах, распрацоўка сродкаў эканомнай упакоўкі ведаў, стварэнне сістэм, якія дазваляюць карыстацца машыннымі ведамі. Праблема паўнаты/непаўнаты фармальных і рэальных сістэм. Асноўныя метады і структуры прадстаўлення ведаў. Фрэймы як спосабы прадстаўлення паняцця і камп'ютэрная мадэль значэння. Семантычныя сеткі, іх магчымасці і недахопы. Асацыятыўны слоўнік і яго падабенства са слоўнікам словазлучэнняў. Сцэнарый, план, схема, сетка. Паўназначная лексіка і службовая лексіка праз прызму прадстаўлення ведаў. УСК-коды. Слоўнік і граматыка як спосабы прадстаўлення ведаў. Гіпертэкст як тэорыя і камп'ютэрная тэхналогія прадстаўлення ведаў. Праблема мадэлявання, прырашчэння станоўчых ведаў пра свет.

Выпускнік павінен:

ведаць:

— асноўныя напрамкі пошуку ведаў у інфармацыйных масівах;

— спосабы ліквідацыі непаўнаты ведаў у фармальных і рэальных сістэмах;

— спосабы прадстаўлення ведаў у камп'ютэрных сістэмах: фрэймы, семантычныя сеткі, сцэнарыі, планы, схемы;

- УСК-коды;
- асацыятыўны слоўнік як спосаб прадстаўлення ведаў;
- гіпертэкст як камп'ютэрную тэхналогію прадстаўлення ведаў;

умець:

- валодаць спосабамі ліквідацыі непаўнаты ведаў у фармальных і рэальных сістэмах;
- прымяняць фрэймы, семантычныя сеткі, сцэнарыі, планы, схемы для прадстаўлення ведаў;
- выкарыстоўваць асацыятыўны слоўнік для прадстаўлення ведаў;
- арыентавацца ў семантычным і граматычным кадзіраванні.

Метады аўтаматычнай апрацоўкі тэкстаў

Агульнае паняцце аб лінгвістычнай інфармацыйнай базе. Машынная марфалогія. Марфалагічны аналіз. Віды марфалагічнага аналізу: марфалагічны аналіз са слоўнікам асноў, марфалагічны аналіз са слоўнікам словаформаў, марфалагічны аналіз метадам лагічнага паманажэння, марфалагічны аналіз без слоўніка, з дапамогай табліц. Сучасны стан марфалагічнага аналізу. Аб ролі і функцыі словазлучэння. Класіфікацыя словазлучэнняў. Аўтаматычны кантэксталагічны слоўнік. Алгарытм перакладу шматзначнага слова. Аўтаматычны сінтаксічны аналіз. Сучасны стан сінтаксічнага аналізу. Сінтаксічная структура. Перспектывы аўтаматычнага сінтаксічнага аналізу. Сэнс і тэкст. Пабудова частотных слоўнікаў тэксту. Аўтаматычнае анаціраванне і рэферыраванне тэксту. Стварэнне размеркавальнага алфавітна-частотнага слоўніка тэксту. Стварэнне слоўніка патэнцыяльных апорных словаформ тэксту. Стварэнне слоўніка галоўных і другасных апорных словаформаў. Вылучэнне з тэксту ключавых словазлучэнняў, неабходных для пабудовы анатацыі. Вылучэнне з тэксту ключавых сказаў для рэферата. Філалагічныя метады аналізу тэксту як эўрыстыкі пабудовы штучнага інтэлекту.

Выпускнік павінен

ведаць:

- асновы лінгвістычнай інфармацыйнай базы;
- віды марфалагічнага аналізу;
- сучасны стан марфалагічнага аналізу;
- ролю і функцыю словазлучэння;
- класіфікацыю словазлучэнняў;
- аўтаматычнае анатаванне і рэферыраванне тэксту;
- філалагічныя метады аналізу тэксту як эўрыстыкі пабудовы штучнага інтэлекту;
- сучасны стан сінтаксічнага аналізу;
- частотныя, зваротныя і алфавітна-частотныя слоўнікі;

умець:

- карыстацца лінгвістычнай інфармацыйнай базай;
- выкарыстоўваць віды марфалагічнага аналізу;
- будаваць частотныя, зваротныя і алфавітна-частотныя слоўнікі;
- класіфікаваць словазлучэнні ў аўтаматычным рэжыме;
- складаць анатацыі і рэфераты тэкстаў;
- выкарыстоўваць філалагічныя метады аналізу тэксту як эўрыстыкі пабудовы штучнага інтэлекту.

Корпусная лінгвістыка

Корпус тэкстаў, яго асаблівасці. Віды корпусаў тэкстаў. Важнейшыя корпусы тэкстаў і магчымасці яго выкарыстання. Корпусная лінгвістыка, яе значэнне, гісторыя. Корпусныя даследаванні ў Беларусі. Асноўныя паняцці і прыцыпы корпуснай лінгвістыкі. Корпус тэкстаў як ўмова аб'ектыўнага лінгвістычнага даследавання. Лінгвістычна

ОСРБ 1-21 05 01-2009

анатаваныя корпусы беларускай (рускай) мовы(агляд агульнадаступных рэсурсаў). Супастаўленне корпуснай і традыцыйнай лінгвістыкі. Корпус як адметны тып інфармацыйна-пошукавай сістэмы. Экстралінгвістычная разметка. Метададзеныя Лінгвістычная разметка, яе віды. Корпусныя менеджэры. Выкарыстанне корпусаў у прыкладной лінгвістыцы і іншых галінах. Тэхналогія стварэння корпусаў.

Выпускнік павінен:

ведаць:

- гісторыю ўзнікнення і тэндэнцыі развіцця корпуснай лінгвістыкі;
- паняццыйны апарат корпуснай лінгвістыкі;
- будову, канфігурацыю камп'ютэрнай тэхнікі і перыферычных прыстасаванняў, якія выкарыстоўваюцца ў лінгвістычных даследаваннях;
- прынцыпы пошуку, апрацоўкі і выкарыстання інфармацыі, у тым ліку з дапамогай Інтэрнэта;
- асаблівасці прымянення лінгвістычна арыентаваных праграмных прадуктаў;

умець:

- выкарыстоўваць камп'ютэрную тэхніку для збору, сістэматызацыі і прымянення дадзеных для лінгвістычных даследаванняў;
- самастойна аналізаваць масівы дадзеных, якія прызначаны для лінгвістычных даследаванняў;
- ацэньваць і афармляць атрыманыя ў працэсе корпусных даследаванняў вынікі.

Фармалізацыя мовы ў экспертных сістэмах

Дзейнасны і функцыянальны падыходы. Сістэмны падыход і яго выкарыстанне ў мове. Матэматызацыя моўных уяўленняў -- аснова доказнасці гіпотэз. Роля слова, формулы і ліку. Лінгвістычныя банкі дадзеных і машынны фонд беларускай і рускай моў. Структуры тэкстаў: проза, паэзія, дзелавая проза, фальклор, бытавы дыялог. Іх агульнасць і спецыфіка, дыферэнцыяцыя стыляў -- стабільтэт, вар'етэт, спецыялітэт. Глобальны характар магчымасцей прынцыпаў сіметрыі/асіметрыі. Іх універсальныя магчымасці і рэалізацыя ў экспертных камп'ютэрных сістэмах. Моўная ізамерыя. Моўныя гамалогіі. Сістэмныя структуры прадстаўлення ведаў пра мову ў камп'ютэрных экспертных сістэмах. Знешні свет як сістэма і гэта сістэма ў сістэме адлюстравання -- мове. Непаўната мовы-сістэмы на розных узроўнях і непאўната калектыўнай карціны свету, мазаічнасць. Мадэляванне ведаў у камп'ютэрных экспертных сістэмах. Адлюстраванне як працэс і вынік. Памяць=сістэма-захавальнік. Непапяровая інфарматыка і экалогія. Тэндэнцыя да аб'яднання чалавечых ведаў: Мендзялееў, Вярнадскі, Урманцаў. мова-сістэма як сродак пазнання і назапашвання ведаў. Сістэмная лінгвістыка -- фундаментальная навука пра чалавека і свет.

Выпускнік павінен

ведаць:

- сістэмны падыход пры даследаванні мовы;
- матэматычны апарат прадстаўлення ведаў;
- формульнае прадстаўленне ведаў у экспертных сістэмах;
- мову-сістэму як сродак пазнання і назапашвання ведаў;
- сістэмную лінгвістыку як фундаментальную навуку пра чалавека і свет;

умець:

- прымяняць сістэмны падыход для фармалізацыі мовы пры выкарыстанні яе ў камп'ютэрных экспертных сістэмах;
- выкарыстоўваць сістэмныя структуры прадстаўлення ведаў пра мову ў камп'ютэрных экспертных сістэмах;
- мадэляваць сістэмныя лінгвістычныя веды ў камп'ютэрных экспертных сістэмах;
- валодаць мовай-сістэмай як сродкам пазнання і назапашвання ведаў у экспертных камп'ютэрных сістэмах.

7.5.5. Цыкл дысцыплін спецыялізацыі.

Пералік дысцыплін спецыялізацыі распрацоўваецца і зацвярджаецца саветам вышэйшай навучальнай установы.

7.6. Патрабаванні да зместу і арганізацыі практык

Практыкі (фальклорная, дыялекталагічная, азнаямляльна-адаптацыйная, літаратурна-рэдакцыйная, камп’ютэрнае забеспячэнне філалагічнай дзейнасці, педагагічная) з’яўляюцца часткай адукацыйнага працэсу падрыхтоўкі спецыялістаў, працягам навучальнага працэсу ў вытворчых умовах. Яны праводзяцца на перадавых прадпрыемствах, ва ўстановах, рознагаліновых арганізацыях.

Практыкі накіраваны на замацаванне ў вытворчых умовах ведаў і ўменняў, якія атрыманы ў працэсе навучання ў ВНУ, на авалоданне вытворчымі тэхналогіямі і навыкамі вырашэння сацыяльна-прафесійных задач.

Практыкі арганізуюцца з улікам будучай спецыяльнасці, напрамку і спецыялізацыі.

7.6.1. Фальклорная (вучэбная) практыка Мэта практыкі — авалоданне першаснымі практычнымі навыкамі прафесійнай дзейнасці, звязанай са збіраннем фальклору. Практычная работа студэнтаў па збіранні вусна-паэтычных матэрыялаў паглыбляе і пашырае веды па фальклору, атрыманыя на лекцыях і практычных занятках, знаёміць з жывым бытаваннем вуснай народнай творчасці, дазваляе непасрэдна сустрэцца з выканаўцамі фальклорных твораў і набыць навыкі збіральніцкай дзейнасці.

7.6.2. Дыялекталагічная (вучэбная) практыка. Практыка мае на мэце пашырэнне і паглыбленне тэарэтычных ведаў студэнтаў па дыялекталогіі. У яе непасрэдныя задачы ўваходзіць выпрацоўка навыкаў аб’ектыўнай рэгістрацыі дыялектных з’яў, іх сістэматызацыі і класіфікацыі; засваенне прынцыпаў лінгвістычнага аналізу жывых моўных асаблівасцяў, прадстаўленых канкрэтнай мясцовай гаворкай; выяўленне прынцыповых адрозненняў дыялектнай і літаратурнай мовы ў тэрытарыяльным і сацыяльным аспектах, а таксама вывучэнне ўласналінгвістычных адметнасцяў дыялектных і літаратурных разнавіднасцяў агульнанацыянальнай мовы. Спецыфіка правядзення дыялекталагічнай практыкі заключаецца ў тым, што яна праходзіць у сельскай мясцовасці шляхам апытання найбольш тыповых носбітаў даследуемай гаворкі.

7.6.3. Азняямленча-адаптацыйная (вучэбная) практыка. Гэтая практыка дазваляе пазнаёміць студэнтаў з арганізацыяй працэсу, метадыкай правядзення заняткаў па мове і літаратуры, кантролем за самастойнай работай студэнтаў, крытэрыямі ацэнкі ведаў і ўменняў студэнтаў, афармленнем метадычнага матэрыялу.

7.6.4. Літаратурна-рэдакцыйная (вытворчая) практыка (для напрамку спецыяльнасці “Літаратурна-рэдакцыйная дзейнасць”). Гэтая практыка дазваляе пазнаёміць студэнтаў са спецыфікай арганізацыі працоўнага працэсу ў выдавецтвах рознага профілю і ўласнасці, перыядычных выданнях рознага профілю, сродках масавай інфармацыі (радыё, тэлебачанне і інш.), метадыкай рэдактарскай працы, тыпалогіяй выданняў, відамі тэкстаў і асаблівасцямі работы з імі.

7.6.5. Камп’ютэрнае забеспячэнне філалагічнай дзейнасці (вытворчая) практыка (для напрамку спецыяльнасці “Камп’ютэрнае забеспячэнне”). Мэта практыкі – пазнаёміць студэнтаў з сучаснымі падыходамі да камп’ютэрнага забеспячэння філалагічнай дзейнасці, з асновамі лінгвістычнай інфармацыйнай базы, замацаваць уменні і навыкі па аўтаматычнай апрацоўцы тэкстаў, анатаванню і рэферыраванню, пры рабоце з экспертнымі камп’ютэрнымі сістэмамі.

ОСРБ 1-21 05 01-2009

7.6.6. Педагогічная (пераддыпломная) практыка ўключае:

1) знаёмства студэнтаў з канкрэтнымі ўмовамі арганізацыі вучэбна-выхаваўчага працэсу ў сярэдняй школе; 2) дэтальнае вывучэнне вучэбных праграм, падручнікаў, вучэбных і метадычных дапаможнікаў па прадмеце; 3) назіранне за навучаннем (дзеясцю настаўніка-славесніка) і вучэннем (дзеясцю вучняў) у працэсе наведвання ўрокаў мовы і літаратуры.

Азнаямленне з вучэбна-выхаваўчай работай школы: размовы з кіраўніком навучальных устаноў, намеснікам дырэктара па навучальнай і выхаваўчай рабоце, класнымі кіраўнікамі, настаўнікамі-прадметнікамі; наведванне ўрокаў.

Работа з класам, замацаваным для праходжання практыкі: знаёмства з вучнямі, вывучэнне класнага калектыву і міжасобасных адносін; выяўленне індывідуальнага стылю адносінаў педагога да выхаванцаў. Знаёмства з планам выхаваўчай работы класнага кіраўніка.

Правядзенне вучэбнай работы ў якасці настаўніка адпаведнага прадмета: азнаямленне з каляндарна-тэматычным планам настаўніка; наведванне і аналіз урокаў настаўніка-прадметніка; распрацоўка канспектаў урокаў, падбор дыдактычнага матэрыялу, падрыхтоўка наглядных дапаможнікаў да ўрокаў; правядзенне і аналіз пробных і заліковых урокаў па прадмеце; праверка і аналіз самастойных работ, сшыткаў навучэнцаў; наведванне і аналіз урокаў, якія праводзяць студэнты; вывучэнне навучальных і метадычных дапаможнікаў, дадатковай літаратуры. Правядзенне пазакласнай работы па прадмеце.

Правядзенне выхаваўчай і культурна-творчай работы з навучэнцамі ў якасці класнага кіраўніка: вечарын адпачынку, конкурсна-забаўляльных і гульнёвых праграм, капуснікаў, гумарын, дыскатэк, святаў і г. д. Наведванне і аналіз выхаваўчых мерапрыемстваў, якія праводзяцца класным кіраўніком і студэнтамі-практыкантамі. Падрыхтоўка сцэнарыяў і канспектаў мерапрыемстваў, іх рэалізацыя і самастойны аналіз якасці арганізацыі і правядзення. Работа з бацькамі вучняў (індывідуальныя размовы, выступленні на бацькоўскіх сходах і г.д.).

Правядзенне навукова-даследчай работы па псіхалага-педагогічных праблемах.

Удзел у метадычнай рабоце школы (гімназіі, ліцэя, каледжа): выступленне на метадычных нарадах (саветах) настаўнікаў, дапамога ў распрацоўцы метадычных матэрыялаў для кабінетаў; выкананне разам з настаўнікамі заданняў метадычнага характару.

Ацэнка прафесійных ведаў, уменняў і навыкаў, набытых за час праходжання педагогічнай практыкі. Падрыхтоўка справаздачнай дакументацыі. Удзел у выніковай канферэнцыі па выніках педагогічнай практыкі.

У выніку праходжання педагогічнай практыкі студэнт павінен:

а) замацаваць і ўдасканаліць веды, атрыманыя ў выніку вывучэння лінгвістычных, літаратуразнаўчых і псіхалага-педагогічных дысцыплін;

б) авалодаць асноўнымі прафесійнымі ўменнямі настаўніка-прадметніка і класнага кіраўніка:

— планавать вучэбна-выхаваўчы працэс;

— правільна выбіраць метады, прыёмы, сродкі і формы навучання ў залежнасці ад мэтай урока, зместу вывучаемага матэрыялу і ступені падрыхтаванасці навучэнцаў;

— мадэляваць і праводзіць урокі мовы і літаратуры розных тыпаў;

— правільна ацэньваць вынікі вучэбнай дзейнасці школьнікаў;

— ажыццяўляць пазакласную работу па прадмеце, выхаваўчую работу з навучэнцамі, весці псіхалага-педагогічныя назіранні;

— аналізаваць уласную вучэбна-педагогічную дзейнасць.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнты павінны ўмець выяўляць:

— заканамернаці развіцця, навучання і выхавання дзяцей;

— прынцыпы, змест, метады, формы навучання і выхавання дзяцей;

— прынцыпы, змест і спосабы арганізацыі вучэбна-выхаваўчага працэсу ў школе.

Студэнты павінны ўмець:

— у працэсе мэтанакіраванага назірання заўважаць і асэнсоўваць станоўчы вопыт у рабоце настаўніка, каб потым прымяніць яго ў працэсе актыўнай педагагічнай практыкі на 5 курсе і ў далейшай прафесійнай дзейнасці;

— ажыццяўляць аналіз урокаў мовы і літаратуры з мэтай асэнсавання крытэрыяў іх ацэнкі.

8. Патрабаванні да забеспячэння якасці адукацыйнага працэсу

8.1 Патрабаванні да кадравага забеспячэння

Навукова-педагагічныя кадры ВНУ павінны:

— мець вышэйшую адукацыю, якая адпавядае профілю выкладаемых дысцыплін, і, як правіла, адпавядаемую навуковую кваліфікацыю (ступень, званне);

— сістэматычна займацца навуковай і навукова-метадычнай дзейнасцю;

— не радзей 1 раза ў 5 гадоў праходзіць павышэнне кваліфікацыі.

8.2 Патрабаванні да вучэбна-метадычнага забеспячэння

Вучэбна-метадычнае забеспячэнне падрыхтоўкі спецыяліста павінна адпавядаць наступным патрабаванням:

— усе дысцыпліны вучэбнага плана павінны быць забяспечаны: вучэбна-метадычнай дакументацыяй па ўсіх відах вучэбных заняткаў; вучэбнай, метадычнай, даведачнай і навуковай літаратурай; інфармацыйнымі базамі і доступам да сеткавых крыніц інфармацыі; нагляднымі дапаможнікамі, мультымедычнымі, аўдыя-, відэамаатэрыяламі;

— забяспечваць доступ для кожнага студэнта да бібліятэчных фондаў і баз дадзеных, якія адпавядаюць зместам поўнаму пераліку дысцыплін вучэбнага плана;

— мець метадычныя дапаможнікі і рэкамендацыі па вывучаемых дысцыплінах і ўсіх відах вучэбнай дзейнасці, у тым ліку ўключаючы самастойную работу студэнтаў.

Вучэбна-метадычнае забеспячэнне павінна быць арыентавана на распрацоўку і ўкараненне ў вучэбны працэс інавацыйных адукацыйных сістэм і тэхналогій, адэкватных кампетэнтнаснаму падыходу ў падрыхтоўцы выпускніка ВНУ (варыятыўных мадэляў кіруемай самастойнай работы студэнтаў, вучэбна-метадычных комплексаў, модульных і рэйтынговых сістэм навучання, тэставых і іншых сістэм ацэньвання ўзроўню кампетэнцыі студэнтаў і да т.п.).

8.3 Патрабаванні да матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння

Вышэйшая навучальная ўстанова павінна мець:

— матэрыяльна-тэхнічную базу, якая адпавядае санітарна-тэхнічным нормам і здольную забяспечыць правядзенне лабараторных, практычных і навукова-даследчых студэнцкіх работ, прадугледжаных вучэбным планам;

— захоўваць нормы забеспячэння вучэбнай і метадычнай літаратурай;

— дысплейным часам на 1 студэнта ў год не менш за 50 гадзін;

— забяспечыць матэрыяльна-тэхнічныя ўмовы для самаадукацыі і развіцця асобы студэнта, для чаго неабходна мець адпавядаючыя нарматывам чытальныя залы, камп'ютэрныя класы, залы для заняткаў фізічнай культуры, у тым ліку ў пазааўдыторны час, пункты харчавання.

Неабходнае абсталяванне павінна забяспечваць правядзенне лабараторных і практычных работ па вучэбных дысцыплінах у адпаведнасці з вучэбным планам.

8.4 Патрабаванні да арганізацыі самастойнай работы студэнтаў

Самастойная работа студэнтаў (СРС) арганізуецца дэканатамі, кафедрамі, выкладчыкамі ВНУ у адпаведнасці з Палажэннем аб самастойнай рабоце студэнтаў, якое

ОСРБ 1-21 05 01-2009

распрацоўваецца вышэйшай навучальнай установай. Вучэбна-метадычнае ўпраўленне (адзел) сумесна з дэканатамі факультэтаў праводзіць каардынацыю планавання, арганізацыі і кантролю СРС у ВНУ. Самастойная праца ажыццяўляецца ў выглядзе аўдыторных і пазааўдыторных форм па кожнай дысцыпліне навучальнага плану. На падставе бюджэту часу, у адпаведнасці з адукацыйнымі стандартамі, навучальнымі планамі, праграмамі навучальных дысцыплін вызначаюцца віды, аб'ём і змест заданняў па СРС. Па кожнай навучальнай дысцыпліне распрацоўваецца вучэбна-метадычны комплекс (ВМК) з матэрыяламі і рэкамендацыямі, якія дапамагаюць студэнту ў арганізацыі самастойнай работы.

Разлік вучэбнай нагрузкі прафесарска-выкладчыцкага складу, які ажыццяўляе арганізацыю самастойнай работы студэнтаў, праводзіцца ў адпаведнасці з зацверджанымі Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь прыкладнымі нормамаі часу для разліку аб'ёму вучэбнай і вучэбна-метадычнай працы.

Для ацэнкі якасці самастойнай работы студэнтаў праводзіцца кантроль за яе выкананнем. Формы кантролю самастойнай працы студэнтаў вызначаюцца ВНУ (суб'яседаванне, праверка і абарона індывідуальных заданняў, калёквіумы, кантрольныя работы, рэфераты, абарона курсавых работ, тэсціраванне, прыняцце залікаў, вусны і пісьмовы экзамены і г.д.).

8.5. Патрабаванні да арганізацыі ідэалагічнай і выхаваўчай працы

Ідэалагічная і выхаваўчая праца студэнтаў арганізуецца ў адпаведнасці з нарматыўнымі праграма-метадычным забеспячэннем вучэбна-выхаваўчага працэсу ў ВНУ, Палажэннем аб ідэалагічнай і выхаваўчай працы, распрацаванымі і зацверджанымі ВНУ з улікам патрабаванняў і рэкамендацый Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Важнейшымі прынцыпамі ажыццяўлення выхаваўчай працы са студэнтамі з'яўляюцца:

— узгодненасць патрабаванняў да зместу і метадаў навучання і выхавання студэнтаў, што забяспечваюць вучэбную і сацыяльную актыўнасць;

— далучэнне студэнтаў да сацыяльна-значнай працы, якая спрыяе атрыманню студэнтамі арганізацыйна-кіраўнічых, камунікатыўных уменняў, вопыту выражэння задач, фарміраванню іх грамадзянскай пазіцыі, прыняццю імі этычных і маральных каштоўнасцей і культурна-гістарычных традыцый беларускага народа;

— грамадзянска-патрыятычнае і духоўна-маральнае выхаванне, веданне культурнай спадчыны, прафілактыка правапарушэнняў.

Мэта ідэалагічнай і выхаваўчай працы — фарміраванне і развіццё ў студэнтаў каштоўнасных арыентацый, нормаў і правілаў паводзін на аснове дзяржаўнай ідэалогіі, ідэй гуманізма, добра і справядлівасці. Выпускнік павінен валодаць грамадзянскай спеласцю, прававой і палітычнай культурай, павагай да закону і беражлівымі адносінамі да сацыяльных каштоўнасцей прававой дзяржавы, гонару і годнасці грамадзяніна.

Фарміраванне адзінага працэсу навучання і выхавання ўключае вучэбна-выхаваўчую працу, прафесійную накіраванасць выхаваўчай працы выпускаючых кафедраў, правядзенне выхаваўчай працы ўсімі кафедрамі, дзейнасць інстытута куратараў вучэбных груп, факультэцкія і агульнаўніверсітэцкія мерапрыемствы, выхаваўчую работу ў студэнцкіх інтэрнатах, развіццё студэнцкага самакіравання, метадычнае забеспячэнне выхаваўчага працэсу.

8.6. Агульныя патрабаванні да кантролю якасці адукацыі і сродкаў дыягностыкі

Якасныя паказчыкі падрыхтоўкі студэнтаў (выпускнікоў) вызначаюцца дадзеным стандартам і прадстаўлены групамі кампетэнцый (пункт 6).

Агульныя патрабаванні да кантролю якасці адукацыі ўстаноўлены ў адпаведнасці з нарматыўнымі дакументамі Міністэрства адукацыі.

Ацэнка ведаў студэнта на курсавых і дзяржаўных экзаменах, курсавых дыферэнцыраваных заліках, пры абароне курсавых прац, здачы дыферэнцыраваных залікаў па практыках, абароне дыпломных прац (праектаў) адбываецца па 10-бальнай шкале.

Ацэнка вучэбных дасягненняў студэнтаў, выконваемая паэтапна па канкрэтных модулях (раздзелах) вучэбнай дысцыпліны, ажыццяўляецца кафедрай у адпаведнасці з выбранай шкалай адзнак.

Для кантролю якасці адукацыі выкарыстоўваюцца наступныя сродкі дыягностыкі:

- тэсты па асобных раздзелах дысцыпліны і дысцыпліны ў цэлым;
- пісьмовыя кантрольныя працы;
- вуснае апытванне ў час заняткаў;
- падрыхтоўка рэфератаў па асобных раздзелах дысцыпліны;
- выступленне студэнтаў на семінарах па распрацаваных імі тэмах;
- абарона курсавых прац;
- абарона справаздач па вытворчых практыках;
- пісьмовы экзамен;
- вусны экзамен;
- абарона дыпломнай працы.

9 Патрабаванні да выніковай дзяржаўнай атэстацыі выпускніка

9.1. Агульныя патрабаванні

9.1.1. Выніковая атэстацыя выпускніка ўключае дзяржаўны экзамен па спецыяльнасці, напрамку спецыяльнасці і спецыялізацыі і абарону дыпломнай работы, якія дазваляюць вызначыць тэарэтычную і практычную падрыхтаванасць выпускніка да выканання сацыяльна-прафесійных задач.

9.1.2. Атэстацыйныя аспекты, што ўваходзяць у склад дзяржаўнай атэстацыі выпускніка, праводзяцца ў адпаведнасці з адукацыйнай праграмай першай ступені вышэйшай адукацыі, устаноўленай дадзеным стандартам.

9.2. Патрабаванні да дзяржаўнага экзамену

Дзяржаўныя экзамены па спецыяльнасці, напрамку спецыяльнасці і спецыялізацыі праводзяцца на пасяджэнні Дзяржаўнай экзаменацыйнай камісіі.

Праграма і парадак правядзення дзяржаўных экзаменаў па спецыяльнасці, напрамку спецыяльнасці і спецыялізацыі распрацоўваюцца вышэйшай навучальнай установай у адпаведнасці з палажэннем аб выніковай дзяржаўнай атэстацыі выпускнікоў, зацверджаным Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

9.3. Патрабаванні да дыпломнай работы

Патрабаванні да структуры, зместу, памеру і парадку абароны дыпломнай работы вызначаюцца навучальнай установай на аснове дадзенага адукацыйнага стандарту і Палажэння аб выніковай дзяржаўнай атэстацыі выпускнікоў, зацверджанага Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Бібліяграфія

- [1] Закон Республики Беларусь «О высшем образовании» от 11 июля 2007 г. № 252-З
- [2] ОСРБ 1-21 05 01-2008 Вышэйшая адукацыя. Першая ступень Спецыяльнасць 1 – 21 05 01 Беларуская філалогія
- [3] Об основных направлениях развития национальной системы образования. Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 12 апреля 1999 г. № 500.
- [4] Положение о ступенях высшего образования. Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 14 октября 2002г. № 1419 “Об утверждении Положения о ступенях высшего образования”.
- [5] СТБ ИСО 9000-2006 Система менеджмента качества. Основные положения и словарь.
- [6] МСКО Международная стандартная классификация образования /ЮНЕСКО, 1997
- [7] СТБ 22.04-2005 Термины и определения в сфере образования
- [8] ОКРБ 011-2001 Специальности и квалификации
- [9] РД РБ 02100.0.001-2000 Система стандартов в сфере образования. Порядок разработки, утверждения и введения в действие руководящих документов Республики Беларусь (образовательных стандартов). Основные положения

